

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

TEDNIK ZA POLITIČNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA

LETO III. — Štev. 31.

NOVO MESTO, 1. AVGUSTA 1952

CETRTLETNA NAROČNINA 100 DIN

IZHAJA VSAK PETEK

Dolenjska pozdravlja svoja narodna heroja

JOZE BORŠTNAR

Rojen je bil 8. novembra 1915 pri Sv. Križu nad Litijo. Skončal je gimnazijo, en semester prava in dveletno železničarsko prometno šolo. Pred vojno je bil železniški prometnik.

Tovariš Borštnar je eden onih partizanskih kadrov, na katerih je ležala največja teža in odgovornost našega narodnoosvobodilnega boja. Najprej je delal leta 1941 in v prvi polovici 1942 kot partijski voditelj. Tu je bil organizator priprav prvih partizanskih enot. Po juniju 1942, ko je bil poslan v NOV, je ostal v vojski do osvoboditve. Bil je na najodgovornejših političnih in vo-

jaskih položajih. Kot tak je delal v vseh pokrajinah Slovenije. Na Dolenjskem in v Beli krajini se je udeležil vseh bojev naših enot in je odločno prispeval k utrditvi vojaških in političnih razmer na tem ozemlju. V začetku 1944. leta je bil poslan na Stajersko, da tam po vseh uspehih XIV. divizije urdi vojaške in politične prilike. Tovariš Borštnar je to nalogo kot komisar cone in potem kot njen poveljnik v celoti izpolnil. Politični položaj se je dalje ugodno razvijal, opravljena je bila mobilizacija, močno so se okrepile enote. Prav njegova zasluga je, da je bil izveden preokret v sistemu vodenja bojev. Začelo se je sistematično osvobajati ozemlje, iz planinskih grebenov so prišle enote v dolino itd. On je dal pobudo in tudi v kratkem času izvedel osvoboditev Savinjske doline. S tem je bilo omogočeno normalno delo vseh političnih in drugih organov za Stajersko. Te uspehe je tovariš Borštnar dosegel ne le s premišljenim poveljevanjem, ampak s tem, da je osebno sodeloval v najtežjih bojih in je pokazal vedno primer izredne osebnosti hrabrosti. Zato je imel velik ugled med starešinami in borci.

Zaradi vseh teh do tedaj doseženih uspehov in pokazanih rezultatov je bil poslan avgusta 1944 iz Stajerske na Primorsko za poveljnika IX. korpusa. To je bilo tedaj prav gotovo najbolj občutljivo ozemlje Slovenije in morda celo Jugoslavije. Vprašanje Trsta, možnost izkrcanja in drugo, vse to je dajalo posebno obtežilo vse odgovorni in težki nalogi. Na Primorsko je prišel v času najtežjih bojev in največjih ofenziv četnikov in Nemcev. Posebno v zadnji ofenzivi, ko je bilo v akciji preko 50.000 Nemcev in četnikov, se je izkazal kot odlični poveljnik in borec. Ob proboju obroča na Vojskem nad Idrijo se je sam udeležil juriša na močno zasedene nemške postojanke. V tem jurišu je padlo okrog 20 odličnih borcev, med njimi tudi narodni heroj Stjenka Šibelija. Kljub zapletenosti vseh enot IX. korpusa v težke boje z Nemci in četniki je uspešno štabu korpusa pravčasno preusmeriti enote za Trst. Enote IX. korpusa so prišle pravo-

ted akcijah ni razočaral štaba brigade. To posebno potrjujejo akcije: napad na fašistično postojanko Hrast, napad na Suhor in na ustaško postojanko Kalje na Hrvaškem, napad na Pleterje, Hkvizidacija belogardistične postojanke Sv. Križ pri Kostanjevici, napad na Stojdrago in Metliko, borba pri Jelenovem žlebu, zavzetje Stične in Grosuplje, vse to pred kapitulacijo Italije.

Po kapitulaciji Italije pa je kot komandant XV. divizije vodil ofenzivne operacije proti nemškim postojankam v Zasavju. Njegova neposredna zasluga je bila, da so padle sovražne postojanke Stična in Grosuplje, Trebnje, Zdenska vas, Ig, Dobrava pri Žužemberku, kjer je znal v bojih vedno povezovati svojo veliko osebno hrabrost s poveljevanjem komandanta divizije. Posebno se je odlikoval pri popolnem uničenju ustaške postojanke Bosiljevo ter v mnogih drugih bojih in napadih.

Tovariš Hočvar je bil skromen, osebno izredno hraber, že po naravi spreten v vodenju manjših in večjih vojaških enot ter vse divizije in gotovo

eden najbolj priljubljenih komandantov Dolenjske in Bele krajine. Njegovi borci so imeli vanj popolno zaupanje. Če je bil navzoč pri akciji, je bila v partizanskih srčih brezmejna vera v zmago. V bojih je bil tudi večkrat teže ranjen, jeseni 1944 pa je bil težko ranjen v bojih pri Polšniku nad Litijo. Rana je bila tako težka, da se je moral nad štiri leta zdraviti in prestati vrsto operacij.

Sedaj je aktivni polkovnik JLA, komandant odreda JLA v Samostojnem tržaškem ozemlju in zvezni poslanec Ljudske skupščine.

Franc Hočvar-Ciril še danes živi v spominu borcev svoje brigade in divizije ter v spominu ljudstva Bele krajine, Dolenjske in Notranjske, kjer se je največ bojeval, kot svetel primer junaštva, požrtvovalnosti in skromnosti. V bojih s sovražnikom je bil lik komandanta, ki je junaško vodil borec in bil na najtežjih mestih vedno na čelu svoje brigade. Imel je izreden smisel za hitro ocenitev najtežjega položaja, za izredno prodornostjo je predvidel najšibkeje točke sovražnih postojank, znal si svojih enot pravilno razporediti in usmeriti. Izvedbo svojega načrta je vedno osebno vodil. Stopil je na čelo in vodil partizane kot jurišar, bombaš in mitraljezec. Čeprav je po vsakem boju sprejemal pohvale s strani nadrejenih štabov, čeprav je izredno hitro napredoval na višje poveljniške položaje, je vedno ostal isti preprosti partizan in borec, kot je bil pri vstopu v partizane.

BRIGADIRJI VABIJO

Brigadirji Tomšičeve brigade vabimo vse Dolenjce, ki ste s simpatijami spremljali naše delo, na

BRIGADNI FESTIVAL

ki bo v petek, 1. avgusta 1952 ob 20. uri v Domu ljudske prosvete v Novem mestu. Festival bo prikaz našega kulturnega in kulturno-prosvetnega dela, hkrati pa bo manifestacija brigadirjev in vseh delovnih prebivalcev Novega mesta, ki vlagajo svoj trud za dostojno ureditev našega mesta.

Sekretar OK LMS Ludvik Kebe pripravi uarnikom L. MDB »Vide Tomšič« značko

Pohvaljenini brigadirjem čestita komandant brigade Jar

Osredotočimo vse naše sile, sposobnosti in znanje politični, demokratični in gospodarski vzgoji naših delovnih množic in jih čim bolj in čim preje usposobimo, da se bodo same upravljale. Posvetimo vso našo pomoč demokratičnim organom upravljanja. Poučimo z nasveti in s konstruktivno kritiko, a ne z ukazovanjem. Zigosajmo birokratizem povsod, koder kolj se pojavlja. Mobilizirajmo delovne množice za aktiven odpor proti vsaki samovolji in nepravilnostim v našem gospodarskem in družbenem upravljanju, obenem pa odkrivajmo sovražne nergarje, ki skušajo iz zlobnih namenov sejati razdor v naše vrste, ki skušajo našo socialistično demokracijo zlorabiti za svoje sovražne politične namene. Delajmo z vsem našim znanjem in sposobnostjo na tem, da naši delovni kolektivi v tovarnah in zadrugah postanejo v celoti vzgojna šola zavernih socialističnih državljanov, ki se zavedajo svojih pravic in tudi dolžnosti do skupnosti. Imejmo polno zaupanje v naš delavski razred, ki je že z dosedanjim delom dokazal, da je sposoben in pripravljen voditi našo skupnost v socializem.

Miha Marinko

Bela krajina se je poklonila heroju komandantu Stanetu

Ob 11. obletnici vseljudskega upora slovenskega naroda se je zbrala v Lokvah pri Crnomlju tisočglava množica iz vseh krajev Bele krajine in od drugod na mestu, kjer je 7. novembra 1944 postal žrtev izpolnjevanja svoje vojaške dolžnosti komandant NOV in POS generallajtnant heroj Franc Rozman-Stane hkrati z zvestima spremljevalcema podpolkovnikom Stefanom Znidaričem in Tončkom Dobrilovičem.

Na mestu njihove smrti jim je ZB odkrila lep spomenik. Slovesnost se je začela ob 13. uri popoldne s himno, ki jo je odigrala črnomeljska godba. Nato je govoril o slavni poti heroja Staneta sekretar OK KPS Janez Žunič, ki je nato tudi odkril spomenik. Predsednik okr. odbora ZB Janez Vitkovič je za tem prikazal velike napore belokranjskega ljudstva v letih NOV, predvsem pa globoko ljubezen vseh Belokranjcev do svojega dragega komandanta. Govornik je omenil dan pogreba komandanta Staneta, ki je vsem udeležencem še vedno živo v spominu. Bil je to dan, ko je belokranjsko ljudstvo jokalo za dragim in hrabrim junakom, katerega je nadvse ljubilo. Bil je najzvestejši sin in revolucionarni borec, ki ga je dalo

slovensko ljudstvo v slavnih dneh narodnoosvobodilne vojne.

Slovenosti je prisostvovala tudi delegacija ljudstva iz Pirniča, rojstnega kraja heroja Staneta. Skupno s sorodniki je delegacija položila pred spomenik vence, sekretar ZB iz Pirniča pa se je zahvalil belokranjskemu ljudstvu za skrb in počastitev padlih tovarišev.

Za Pirničani je položila venec belokranjska partizanska patrolja, ki so jo zbrani z navdušenjem pozdravili. Nato je bilo položenih pred spomenik nad 40 vencev, ki so jih prinesli ljudje in zastopniki organizacij iz vseh delov Bele krajine. Ogromna množica ljudstva je vzkljkala maršalu Titu in Partiji, spominjajoč se slavni dni NOV. Med odkrivanjem spomenika je godba igrala žalostinko »Žrtvam«, oddelek črnomeljske garnizije JLA pa je izstrelil tri častne salve.

Na mestu, kjer je v bližini spomenika deloval Glavni štab NOV in POS, se je po slavu razvil pod smrekami in brezami partizanski miting.

Tako je Bela krajina proslavila enajsto obletnico upora in se hkrati dostojno oddolžila spominu svojega komandanta-heroja Staneta in njegovih tovarišev.

K. A.

Mladinski festival v Dolenjskih Toplicah

Preteklo nedeljo je bil v Dol. Toplicah mladinski festival. Več kot dva meseca se je mladina v svojih aktivnih in društvenih pripravljal na ta praznik. Pri občinskem komiteju LMS Dol. Toplice je bil iz članov komiteja sestavljen pripravljalni odbor, ki je s pomočjo ostalih mladinskih aktivistov in starejših ljudi pripravil festival. V novo-mestnem okraju se je prvič zgodilo, da je mladinsko vodstvo s sistematičnimi pripravami uspešno požvevalo delo vse mladine v kraju in okolici in vzbudilo med njo tekmovalni duh, kdo bo za festival največ in najboljše pripravil. Uspešno jim je pritegnili vse mladinske aktivne, ki imajo pevške zbornice, igralske skupine, telovadna društva itd. tako da je na festivalu sodelovalo nad sto članov.

Festival se je pričel na glavnem trgu, kjer je bilo zbranih veliko ljudi. Pred začetkom je orkester iz Dol. Toplice zaigral himno, nato pa je član občinskega komiteja LMS, Jozef Štok v kratkem referatu orisal delo mladine v času NOB in v izgradnji socializma. Pozdravne govore so imeli še org. sekretar OK LMS Viki Bartolj, član biroja OK LMS Franc Markovič in član občinskega komiteja KPS Jozef Bračad. Mladina predvojaške vzgoje je nato prirredila svečano parada, v kateri so sodelovali mladinci iz vsega sektorja Dol. Toplice. Sledile so kolesarske dirke na 5 km, tekme tekačev, gasilcev, strelcev itd.

Popoldanski spored se je pričel ob 15. uri v prostorih zadrugnega doma. Tu so nasto-

pile igralske skupine, harmonikaši, recitatorji, pevci in telovadci s prostimi vajami. Topliška mladina je prav dobro igrala Linhartovo dvodejanko »Zupanova Micka«.

Mladina Dol. Toplice je pokazala, da je krenila na pravo pot, vendar pa potrebuje podpore ostalih množičnih organizacij, ki naj bi ji pomagale pri njenem delu. Dati pa ji je treba tudi primeren prostor, kjer bi se lahko zbirala; zato bi bilo potrebno in primerno, da bi uprava zadrugnega doma dogradila te pripravljeno dvorano, da bi se v njej zbirala tudi mladina.

V. B.

VELIK POŽAR NA IGLENKU PRI DOLZU

V soboto 26. julija je ob sedmih zjutraj začelo goreti v šupi Marije Hrovatič na Iglenu. S slamo krita streha je bila v hipu v visokem plamenu, tako da je ogenj preskočil na stanovanjska in gospodarska poslopja Janeza Jursiča. Obema gospodarjema je do tal pogorelo skupaj 9 poslopij. Hrovatičeva ima škodo za blizu 800.000 dinarjev, zavarovana pa je bila za 109 tisoč dinarjev. Jursič je utrpel za en milijon 200.000 din škodo, zavarovan pa je bil samo za 145.000 din. Vzrok požara še ni končno ugotovljen. Na kraj požara so prvi prihitali gasilci iz Stopič, kmalu za njimi pa tudi iz Novega mesta, vendar pa zaradi pomanjkanja vode niso mogli gasiti. Navzlec temu so požrtvovalno gasili; stopiški gasilci so dobili tudi opekline po rokah. Novo-mestski gasilci so bili na kraju požara v rekordnem času — dobre pol ure po znaku s sireno so že pomagali v Iglenu. Domačini pa so ogenj le gledali. Gasilci so rešili živino in nekaj pohištva, vse ostalo pa je postalo žrtev ognjenih zubljev.

Vremenska napoved

Okrog 4. avgusta močnejši dež in hladno. V ostalem suho oziroma lepo vreme s pogostimi krajevnimi plohami, ki se zlasti pričakujejo okoli 7. in 8. avgusta oziroma od 10. dalje.

Od tedna do tedna

Zadnjič so nas dogodki v Egiptu prehiteli, tako da je bil položaj, ko ste dobili naš list v roke, že drugačen, kot pa smo ga v tedenskem pregledu opisali. General Nagib bej je namreč izvedel državni udar in predsednik vlade je spet postal Ali Mahor paša, ki so ga iz pogostih egiptovskih vladnih kriz gotovo še spominjamo. Brž za tem pa se je odpravdal — verjetno ne prav prostovoljno — prestolu kralj Faruk v korist sedemletnega sina, kar pomeni, da bo vladal namestniški svet. V tega so imenovali tudi uglednega člana vafdistične stranke, ki je v Egiptu spet dobila, kakor v času zaostritve spora z Veliko Britanijo, precejšen vpliv. Saj je tudi vodja te stranke, Nahas paš, že pripotoval v Kairo, se takoj sestal s predsednikom Maher pašo, in že napoveduje, da se bo v kratkem sestel egiptovski parlament, ki so ga razpustili, ko so bili vafdisti potisnjeni v ozadje.

Kaj pomenijo vsi ti dogodki? V Kairo jih možje, ki so prišli na oblast, tolmajoči predvsem z urejevanjem notranjih razmer. General Nagib govori o čiščenju starih korumpiranih oficirskih krogov, razpisniškega dvora in podkupljivega administrativnega aparata. V Londonu pa gledajo Nagibovo akcijo kot začetek vojaške diktature. Prav rožnati izgled seveda ni, da bi med Londonom in Kairo, kdo ve kako pospešili zadnji preobrati pogajanja, čeprav se je britanski poslanik v Kairo zadnje dni sestel s predsednikom Maher pašo. Vse bolj pa zlasti v Angliji, pa tudi v Rusiji, ki je ni mogoče podcenjevati v zvezi z dogodki na Bližnjem vzhodu, kažejo s prstom na ameriški vpliv. Pravijo, da je ZDA največ do tega, da bi čim prej prišlo do pogodbe v obrambi Bližnjega in Srednjega vzhoda.

O povečanem ameriškem vplivu je mogoče marsikaj zvedeti tudi iz Perzije. Mosadik se je zdaj ponovno spet utrdil, napovedal široke reforme in zlasti čimprejšnjo izkoriščanja petrolejske industrije. Perzijski parlament je v celoti podprl vladni program, ker verjetno najbolj vneto pričakuje, kakšne namene ima Mosadik s petrolejem, da bi ga spet spravil na tržišče. Hkrati pa še prihajajo vesti, da so nekatere ameriške trgovske družbe že v zvezi s perzijsko vlado. Churchill je sicer izjavil, da se Anglija ne bo odpravljala perzijskemu petroleju, toda po odločitvi haškijske sodišča je Mosadik — kot kaže — precej bolj samozavesten, saj je že poslal tajnika perzijske petrolejske družbe v Washington, kar zna precej zmešati štrene londonskim načrtom.

Vsa ta ameriška ofenziva — ako jo lahko tako imenujemo — pade v začetek predvolilne kampanje za novembrske predsedniške volitve. V zadnjem tednu se je kandidatu republikanske stranke Eisenhowerju pridružil še demokratski kandidat Stevenson. Trumanov vpliv je torej dokončno le zmagal, saj vemo, da je prav on najbolj podpiral Stevenzona, ki je končno zmagal, čeprav je imel pri prvih glasovanjih na kongresu v Chicagu več izgledov blok kandidatov Harrimana in Kefauverja. Do končne boja za predsedniško mesto v ZDA bo vendarle preteklo še nekaj časa in med tem bo lažje oceniti, na katero stran bo padla odločitev — na Stevenzonovo ali Eisenhowerjevo.

Evropsko politično pozorišče je vrecej utihnilo, niti z nemškimi vprašanjem si ne delajo preveč pregledav. Kominformovski izpadi na naših mejah, zdaj pa tudi na grških, seveda ne poznajo počitnice in tudi italijanski iredentizem ne bi rad napravil kake prilike, ki mu jo v Trstu nudijo londonski sklepi. Nekaj svojih zastopnikov so v Trstu že ustoličili, druge pa bodo postopoma in po čim »skrbnejšem« izboru še postavili, da bi se z notnimi močmi vrgli na zatiranje Trsta in zlasti Slovencev v njem. Pred svetom bi sicer radi prikriili svoje podle načrte, toda nam nič ne pomagajo zahrbtnje izjave, kakršno je n. pr. dal De Gasperi o nekakšnem zblizanju z Jugoslavijo. Maršal Tito mu je dovolj jasno odgovoril: mi smo svoje že povedali, na osnovi naših predlogov se je mogoče razgovarjati, in ako resnično želite sporazum, jih morate upoštevati.

časno in so zato lahko odločilno pomagale IV. armadi v osvobodilnih bojih v Trstu in Gorici.

O njegovih hrabrosti bi lahko napisali nešteto primerov, a navajamo le enega izmed mnogih najbolj značilnih: skupno z 20 borci je jurišal po čištni na grič, kjer je bilo nad 100 Italijanov utrujenih v cerkvi. Z bombami so razbili cerkev in zasedli grič.

Vsi veliki in težki boji so zvezani z njegovim imenom. Tovariš Borštnar je dragocen partijski vojaški kader, ki je dokazal z vsem svojim delom in zadržanjem svojo visoko vojaško sposobnost in politično zrelost.

Zaradi vseh svojih osebnih kakovosti in širokega udejstvovanja v narodnoosvobodilnem boju je eden izmed najbolj poznanih in priljubljenih partizanskih poveljnikov. Zdej je eden vodilnih ljudi v organizaciji Zveze borcev in podpredsednik Republiškega odbora. Pa tudi zvezni in republiški poslanec Ljudske skupščine.

FRANC HOČVAR-CIRIL

Rojen je bil 16. septembra 1912 v Metliki pri Crnomlju. V narodnoosvobodilno gibanje se je aktivno vključil takoj leta 1941, dne 9. maja 1942 pa je vstopil v partizane. Naravno zelo inteligenten se je dvignil iz mlinarskega pomočnika brez vsakih vojaških izkušenj v enega najposobnejših partizanskih poveljnikov v Sloveniji. Zaradi predanosti, borbivosti in izrednih sposobnosti je v vojski zelo hitro napredoval in napravil lep razvoj.

Bil je vodnik, komandir čete, komandant brigade in komandant XV. divizije, kar je bil od jeseni 1943 do jeseni 1944, ko je bil težko ranjen. Kot komandir čete je pokazal izredne vojaške sposobnosti in veliko hrabrost ter je bil zato izjemoma dvignjen s položaja komandirja na položaj namestnika komandanta brigade, kjer se je takoj odlično izkazal. Kot komandirju čete in pozneje namestniku komandanta brigade mu je štab brigade odredil vedno najtežje naloge, čvrsto verujoč v njegove uspehe. Tovariš Hočvar v vseh

Takih duhovnikov v Sela-Sumberku ne marajo

ODKRITJE ŽUPNIKA PODLIPNIKA: DOMOBRANCI SO HOTELI BRANITI DOMOVINO PRED TUJCI...

Nekaj nad 70 volilcev se je 12. julija zbralo k sestanku v Sela-Sumberku, kjer so razpravljali o raznih gospodarskih vprašanjih. Na kraju sestanka so ljudje govorili tudi o žrtvah zadnje vojne. Iz selašumberške fars je precej mozd in fantov stopilo v zloglasno belo garžo, odkoder se jih mnogo ni vrnilo. Njihovi svojci pa še vedno razmišljajo, kdo je pravzaprav glavni krivec njihove nesreče. Prav na tem sestanku so se dobodra pogovorili o delovanju župnika Jožefa Podlipnika — glavnega krivca vsega zla, ki je doletelo toliko družin v Sela-Sumberku in okoljskih vaseh. Čeprav je župnik Podlipnik zagrizen nasprotnik vsega naprednega in organizator bele garde delal proti svojemu ljudstvu zelo zvito, mu je le-to vendarle snelo krinko »svetosti« in ga razgalilo.

Ze v stari Jugoslaviji je bil župnik Podlipnik proti graditvi ceste v vas, prav tako pa tudi proti zidavi gasilskega doma. Bal se je, da ne bi njegove verne ovčice prišle v stik z naprednim svetom. Dobro se je zavedal, da bosta kultura in prosveta resno ogrozili njegovo prej neomejeno pšaevanje nad ljudmi. Lažje je držati v pokorščini ljudstvo, ki ni izobraženo in živi v gospodarski zaostalosti — to je »dušebrižnik« Podlipnik dobro vedel.

Svoje pravo lice je pokazal selašumberški župnik med vojno. Bil je veren sluga svojega vojskujočega škofa — zločinca Rožmana. Ljudje so šele sedaj zvedeli za vse prefriganosti in hinavščino, s katero je župnik Podlipnik v sodelovanju z županom Antonom Vodopivcem preliščil domačine pod krinko »obrambe svete vere«. Ljudem je govoril, da bodo šli skupno prositi Italijane, naj ne streljajo več v vas s topovi. Res se je zbralo 120 ljudi iz Podbukovja, Loga, Sel, Dol, in Gor. Sumberka, Babne gore, Orlaka, Zavrha, Arčevce, Kutne, Ripel, Volčjih jam in Vrtače. Ko pa so prišli s Podlipnikom in z Vodopivcem k Italijanom v Žuzemberk, so Italijanom rekli, da so prišli prosit za orožje, da bi se borili proti partizanom.

Ker v Žuzemberku navzlic dobremu pripravljenosti in prijatelju dekanu Gnidovcu Podlipnik še ni dobil orožja je vrtnal naprej. Svetoval je domačinom v okoljskih vaseh, da so ovajali partizane in sovaščane Italijanom, po njegovem nasvetu pa so posamezniki tudi lovili partizane in jih vodili k Italijanom na streljanje. Ko se je župnik Podlipnik dovolj »izkazal« pred Italijani in je že lahko pokazal na sadove svojega

izdajalskega dela, se je 3. septembra 1942. leta spet postal z gnojnim košem in z županom Kastelem v Veliko Loko, kjer je pri Italijanih ponovno beračil za orožje, da bi lahko oborožil domačo postojanko bele garde. Tokrat je orožje tudi dobil in ga sam pripeljal v domačo vas, kjer je po italijanski ofenzivi in zaslugi župnika Podlipnika nastala oborožena bela vaska straža, v okoljskih vaseh pa so ji pomagali z bombami oboroženi belogardistični goreneži-obveščevalci. Začel se je lov na partizane. Še preden pa so fantom orožje razdelili (pri čemer je župnik Podlipnik osebno ministriral), ki so se ga domačini otepali, je stopil Podlipnik še na Sela pri Radohovi vasi s pretežno, da so v Sela-Sumberku partizani. Prosil je Italijane, da so prišli v vas in nato sami postavili postojanko.

Po izjavi Bregarjevega sina iz Stehanje vasi so Italijani in domači izdajalci bele legistične MVAC postojanke v Sela-Sumberku ujeli v Bregarjevem hlevu v Stehanji vasi 6 partizanov. Župnik Podlipnik jih je v Sela-Sumberku spovedal (tako seveda, kakor so spovedovali ujet partizane: izvlekel je iz njih vse to, kar je zanimalo Italijane in legistične ubjalce), nakar so jih na pokopališču umorili.

Podlipnik je dal Italijanom na razpolago cerkev in farovž. V cerkvi so imeli okupatorji skladišče municije. Danes pa v Sela-Sumberku ne morejo dobiti stanovanja za poslovodkinjo kmetijske zadruge, medtem ko je bil med vojno v farovžu cel belogardistični štab!

Tako je po Podlipnikovi zaslugi dal marsikateri Selašumberčan življenje za »sveto« stvar tujih imperialistov, mnogi pa še vedno blodijo po tujem svetu kot izgubljeni sinovi; ločeni od svojih dragih preklinjajo vse — od Vatikana, škofa Rožmana do Podlipnika, ki jih je spravil v nesrečo. Za »uteho« pa je gospod Podlipnik vsak prvi petek imel cerkveno opravilo izključno samo za — belogardiste...

Župnik Podlipnik je danes seveda na vse to že »pozabil«. Sam pravi in ocenjuje preteklih deset let takole: »V Sloveniji leta 1941 ni bilo nobene državne oblasti. Ljudje niso vedeli, kaj bi storili. Zbirali so se v dve stranki, partizansko in domobranksko. Partizani so šli proti Vzhodu k Srbom in Rusom prosit pomoči, domobranci pa so ostali doma in so hoteli braniti domovino pred tujci. Nobene državne oblasti ni bilo. Svobodno so se Slovenci odločili za prihodnost, eni tako, drugi tako. Ker ni bilo nobene državne oblasti, tudi ni moglo biti nobenega kazenskega dejanja proti oblasti, ki je ni bilo. Če se je torej takrat zgodilo kako dejanje, katero sedaj naša oblast obtožuje kot kazensko, nima pravice do tega, ker ona takrat še ni obstojala.

Ali sem enkrat šel morda v družbi enega ali dveh na Vel. Loko italijanskega posadko prosit pomoči, ali je to resnica, ali sem tam Italijane našel, z njimi govoril, s kakim uspehom, tega nič ne vem, sem popolnoma pozabil...

Za župnika Podlipnika ni bilo »nobene državne oblasti«; to, da je priberačil pri Italijanih orožje, s katerim so selašumberški belogardisti morili zavedne Slovence, zanj ni nikaka krivda! Župnik Podlipnik noče vedeti, da je bila Osvobodilna fronta že leta 1941 naša prva in vrhovna oblast! Ljudska volja po svobodi in oborožena vstaja slovenskega naroda zanj nista pomenila nič — razen toliko seveda, da se je proti narodu po naročilu svojega škofa boril.

Zdaj, ko se mora župnik Podlipnik zagovarjati zaradi svojih zločinov in ko je ostala njegova fara brez duhovnika, se je naša skupnica pobožnih žensk, ki so šle »prosit« duhovnika Jakija v Bič pri Zagorici, da bi prišel k njim. Ta je bil seveda takoj pripravljen jim ustreči, toda tudi njega poznajo Selašumberčani od prave strani. Med vojno je bil v Dalmaciji, kjer je bil v svojem zadržanju precej podoben svojemu bratu, proslulemu organizatorju bele garde v Sentrupertu. Kako je prišel na faro v Bič, pravzaprav nihče točno ne ve. Ze ko je bil leta 1945 zaprt neki vojni

zločinec-duhovnik iz Stične, je Jaki organiziral »protest«. Voliteve se ni udeleževal, temveč se je pred njimi skrtil doma pod mizo.

O vsem tem so razpravljali ljudje na sestanku, na katerem je bilo tudi več staršev in svojcev domobrancev. Čudno, pa vendarle resnično je, da so se nekaterim ljudem šele zdaj odprle oči, kdo je krivec njihove nesreče. Zato so ljudje potem, ko jim je bilo do potankosti obrazloženo protiljudsko delovanje duhovnikov Podlipnika in Jakija, soglasno sprejeli resolucijo, v kateri pravijo med drugim:

»Ljudstvo Sela-Sumberka in okolice, zbrano na množičnem sestanku 12. julija 1952, odločno odklanja, da pride na Sela-Sumberk duhovnik, ki je bil v službi okupatorja in je kriv za pokolje nedolžnih ljudi.

Ne maramo duhovnikov kot je Jaki iz Biča pri Vel. Gabru, ki je bil strah in trepet naših ljudi v južnih krajih države v času okupacije, danes pa odvrača ljudi od sodelovanja v ljudsko oblastjo, se ne udeležuje volitev, ima razne ljudske oblasti in obstoječemu redu sovražne pridige in podobno. Poleg tega nam je dobro v spominu delo njegovega brata, glavnega izdajalca šentruperske doline.

Ne maramo duhovnikov kot je naš dosedanji župnik Podlipnik, ki je k Italijanom šel po orožje, ga pripeljal v naš kraj ter s tem povzročil ogromno gorja tukajšnjemu prebivalstvu. Ne maramo agentov Vatikana, ki na vsakem koraku kažejo svoj sovražni odnos do nove socialistične Jugoslavije.

Odločno poudarjamo, da takih duhovnikov ne bomo nikdar sprejeli na Sela-Sumberk, temveč zahtevamo od duhovnika, ki je pošten, ki je stekel fašistično vatičansko suktnjo in oblekel pravo slovensko. Hočemo zavednega Slovenca, ki ni sovražnik naše nove Jugoslavije in naše družbene ureditve, ki se je posvetil samo verskim vprašanjem, politična pa pustil državi in organizacijam, ki so za to poklicane. Naj živi Osvobodilna fronta!

Smrt izdajalcem slovenskega naroda! Prebivalci Sela-Sumberk in okolice.

Pododbor za vinogradništvo in sadjarstvo pri Okrajni zadrugi že dela

Preteklo soboto je bila prva seja pododbora za vinogradništvo in sadjarstvo pri Okrajni zadrugi zvezi v Novem mestu. Zaenkrat je obravnaval le vinogradniška vprašanja. Tovariš inž. Hrček je predaval o obnovi vinogradov, o trsnem izboru, mehanizaciji, zelenem gnojenju, o podlagah, o načinu vzgoje trte; dotaknil se je tudi vinarstva in kletarstva, pri čemer je naglasil, da novomeški okraj še do danes nima velike moderne vinske zbirne kleti. Akcija za zgraditev take kleti z zmogljivostjo najmanj 50 vagonov je v teku. Omenil je perspektivni plan in drugo. Referat je bil tako zanimivo in poljudno podan, da je pododbor soglasno izrazil željo, naj bi ga tov. inženir objavil.

Razvil se je razgovor, ki seveda nikakor ni mogel zajeti vsega bogatega predavanja in se je v glavnem omejil na določitev izbora tri za no-

vomeško-mokronoško okrožje, ki bo merilo za obnovo in zasaditev novih vinogradov in seveda tudi za naše trsnicarstvo:

Rizvanec 10, kraljevina 20, modra frankinja 20, modra portugalka 10, žametovka 35, game 2 in žlahtina 3 procente. Iz tega trsnega izbora je razvidno, da je dano prvenstvo črnim sortam.

Na tem sestanku so izrazili lepe misli tudi tov. predsednik Pirč in tovariš Cvetkovič, inž. Lincner, Kastravec ter drugi praktiki iz podeželja. V kratkem se bo sestel pododbor za živinorejo, nato za sadjarstvo. Ti pododbori bodo imeli veliko vlogo pri preusmeritvi našega kmetijstva. Jasno pa je, da brez sodelovanja naših kmetijskih zadrug in naprednih gospodarjev ne bo tistega uspeha, ki ga od njih pričakujemo.

Na odprtem partijskem sestanku v Šmarjeti so se pogovorili o problemih občine

Odprtega partijskega sestanka v Šmarjeti 11. julija se je udeležilo šest komunistov in 25 nepartijscev. Od članov KP je neupravičeno izostal le Vidic Cveto, bivši poslovodja kmetijske zadruge v Šmarjeti.

Pri razpravi o liku komunista (kot prvi točki sestanka) so ugotovili, da je Cveto Vidic zagrešil že več nepravilnosti tako v službi kot v organizaciji. S tem je dokazal, da ni vreden biti član KP. Sprejet je bil soglasno sklep, da se ga izključi iz Partije. V vrste komunistov prav tako ne spada Gvido Krasnik, bivši administrator na KLO, ki je zanemarjal službo, popival in kvartal po gostilnah, pretepal ženo in bil splošno znan kot pretepac. Tudi njega so komunisti odstranili iz svojih vrst.

Delo množičnih organizacij z izjemo mladinske v Šmarjeti ni zadovoljivo, tako so ugotovili na sestanku. Vaski odbori OF razen v Zburah ne kažejo pravega življenja, vsled česar politično delo ni razbujano. Vse premalo se ljudem tolmači pomen dobre kmetijske zadruge, ki bi morala zajeti vse

panoge gospodarstva. Iz zadruge je treba sprosti odstranjevati nepošten in nesposoben kader, v upravni odbor pa izvoliti najboljše napredne gospodarje. Močna, vsestransko razvita in od poštenih ter sposobnih ljudi vodena kmetijska zadruga je edina pot k naprednemu gospodarstvu, od katerega bi imel najprej korist vsak zadrudnik, nato pa še vsa družba. Dvig kmetijske proizvodnje, ki pomeni družbi in posamezniku več dobrin, to je cilj kmetijske zadruštva. Za ta cilj se morajo zavzemati vsi komunisti in vsi pošteni člani množičnih organizacij ter ostali delovni ljudje.

Sveti pri občinskem ljudskem odboru še niso imeli sej, čeprav se že opazja koristno prizadevanje posameznih članov svetov. Dela na obnovi in popravilu šole so v teku. Izmenjana so tla v razredih, vse prostore belijo, na podstrešju pa urejajo dve sobi, ki bosta služili za pisarno in kabinet. Nov most pri Radulji je zgrajen, popravljena je pa tudi pot. Precej zaslug za to ima upravnik državnega posestva v Klevevžu.

K besedi se je oglasil tudi član okrajne komisije Ivan Grašič, ki je zlasti poudaril skrb vseh organizacij, še posebej pa Partije, za pravilno vzgojo naših otrok. Nadalje so člani OPO razpravljali o pripravah za volitve občinskih ljudskih odborov, ki bodo v jeseni. Bolj kot do sedaj je treba v odbore voliti tudi žene in mladino, zlasti pa budno paziti na razne prikrite sovražnike našega napredka, ki se bodo skušali pri volitvah vriniti v odbore. Od bodočega občinskega ljudskega odbora bo odvisen gospodarski razvoj občine.

Na koncu so člani Partije sprejeli sklepe in osebne zadolžitve za pomoč pri ureditvi šole, pri organiziranju pregledov krompirjevih nasadov in pri pripravi zborov volilcev, ki morajo biti v kratkem. Komunisti so se prav tako zavzeli, da bodo imeli redne študijske sestanke, na katerih se bodo seznanjali z gospodarskimi in političnimi problemi doma in v svetu.

Tako so na odprtem partijskem sestanku neparčiji spoznali, da je Partija organizacija najbolj predanih in najbolj požrtvovalnih ljudi, ki se dosledno bori za splošni dobrobit vseh ljudi in napredek skupnosti na vsakem koraku. Spoznali so lahko tudi, da Partija v svojih vrstah ne trpi neiskrenih in nepoštenih ljudi. Pr.

— Cavaliere, vi imate samo eno odlikovanje?! — Da, na žalost med vojno nisem osvajal po Jugoslaviji. (Po »Narodni Armiji«)

Dan vsta e so v vseh krajih Dolenjske slovesno proslavili

Kup poročil iz kočevskega, črnomaljskega in novomeškega okraja o številnih dobro pripravljenih proslavah in prireditvah na Dan vstaje 22. julija prica, da se naši delovni ljudje vedno bolj zavedajo pomena tega dneva, ki postaja pravi narodni praznik. Poleg svečanega praznovanja pa se ljudje vedno tudi spominjajo tistih padlih borcev, ki so dali vse, kar more dati človek za svoj narod. Odkritje spominskih plošč na zgodovinskih krajih, obisk partizanskih družin in mater padlih borcev, obujanje spominov na dogodke pred enajstim leti in pozneje in pod, vse to je ob praznovanju Dneva vstaje letos še bolj povsod prišlo do izraza.

žičnih organizacij vzdala spominsko ploščo na rojstni hiši partizanskega borca Maksa Henigmana, ki je padel v spopadu s fašisti že leta 1941. Odkritja plošč so se poleg domačinov in gostov udeležili tudi sekretar okrajnega komiteja KPS Martin Zuzelj, predsednik OLO Viktor Zupančič in tajnik OLO Zvone Perc. Z govori, pesmijo in deklamacijami so navzoči potestili spomin prvoborca Dolenjskih Toplic. Prav bi bilo, da se organizacije pobrigajo tudi za spominsko ploščo aktivistu Josipu Kobetu, ki je padel v roke fašistom po izjavi v noči, ko so ga ti ustrelili 27. avgusta 1942, potem, ko si je sam moral izkopati jama.

slavili narodni praznik v občini Gradac. Proslave v prosvetni dvorani v Gradacu so se zavedni Gradčani udeležili v velikem številu. O pomenu praznika je govoril učitelj Selan, nastopili pa so tudi tamburasi, pevski zbor in druge skupine. Na vzpetini pri Gribljah je ob velikem kresu govoril učitelj Prusnik zbranim Gribelčanom, mladini, borcem in aktivistom. Prebivalci Podzemlja in okolice so se zbrali ob kresu vrh Kučerja. Velik ogenj, častni strelji ter vesela pesem so naznanjali, da prebivalci te okolice praznujejo velik praznik. Zbranim je govoril o pomenu praznika domačin Janez Zunič, sekretar okrajnega komiteja KPS. V mnogih vaseh so postavili slavočke in očistili hiše, le Krasinčani so bili kot običajno tudi tokrat izjema. Se toliko časa niso imeli, da bi prišli na proslavo. S tem so pokazali, da so ostali taki, kot so bili. Tudi to si je treba zapomniti.

Stari breg, Jelenov žleb, Glazuha, Velika in Mala stena, Jazbina, Gora pri Sodražici in drugi kraji na Kočevskem so bili ob tem prazniku zbirališče starih borcev, aktivistov in drugih ljudi. Od blizu in daleč so prehiteli v te kraje delovni ljudje, da obudijo spomine na slavne težke dni ter se poklonijo padlim žrtvam. Na rojstni hiši narodnega heroja Majde Silc v mali vasi Krzeti pri Sodražici je Zveza borcev Sodražica-Gora odkrila spominsko ploščo. Okrog 1000 ljudi se je zbralo v mali vasi ob tej priliki. Ploščo je odkrila Ivančeva mama, mati treh padlih borcev, mladina pa je imela lep kulturni spored. Pri odkritju je bil navzoč tudi ljudski poslanec kočevskega okraja dr. Metod Mikuz, ki je poudaril velik pomen 22. julija za naš narod. Govoril je še predsednik občinskega ljudskega odbora Sodražica Lojze Lušin, ki je v imenu občine prevzel ploščo v varstvo.

V Mirni peči so proslavili Dan vstaje na predvečer s številnimi kresovi, na sam praznik pa so imeli lepo proslavo s kulturnim programom v Prešernovi sobi v šoli. Na sporedu je bila med drugim tudi Bonova enodejanka »Klic zemlje«, ki so jo igrali pod vodstvom Adalberta Božiča prav dobro podali. Dvorana je bila nabitno polna udeležencev. Poleg drugih organizacij so se to pot v velikem številu udeležili proslave tudi lovci, člani domače lovske družine. Na čast padlim žrtvam so oddali tri salve. Na Malem Cerovu pri Badovincu pod Gorjanci je občinski odbor ZB Gotna vas odkril spominsko ploščo v spomin na prvi partizanski napad na fašistično postojanko v tem kraju.

Številni kresovi na predvečer po vseh krajih Bele krajine so naznanjali velik praznik, ki so ga Belokranjci tudi v resnici praznovali. Zlasti so lepo pro-

Pojasnilo

Občinski ljudski odbor v Šmarjeti nam je na članek »Za resnično demokracijo v ljudskih odborih«, ki smo ga objavili v zadnji številki našega tednika, poslal pojasnilo, da naš dopisnik ni naletel ob svojem obisku na »obremenjevanje davčnih navezancev«, pač pa na izdelavo nekakega osnutka za to obremenjevanje. Naslednji dan pa je 14. obremenjevanje od posl. omejevanje. Glavni namen članka pa je bil pokazati slabosti pri vseh tistih občinskih ljudskih odborih, pri katerih sveti državljani še ne delajo. Primer šmarjetske občine velja torej prav tako za vse ostale občine, kjer sloni delo še vedno samo na predsedniku, tajniku ali nekaj odbornikih.

Uredba o obvezni sečnji in oddaji lesa odpravljena

Vlada LRS je izdala uredbo, s katero je odpravljena obvezna sečnja in oddaja lesa iz nedržavnih gozdov. Vse odločbe o obvezni oddaji lesa, izdane na podlagi odpravljenih uredbe, se razveljavijo. Upravno-kazenski postopek zaradi kršitve odpravljenih uredbe se ustavi, oziroma se ne uvede. Ze pravno močno naložene kazni pa se izvršijo oziroma izterjajo.

ZAHVALA

Brigadirji I. novomeške srednješolske dvakrat udarne MDB »Vide Tomšič« se najtopleje zahvalujemo vsem podjetjem in njihovim delovnim kolektivom za vso moralno in materialno pomoč, ki so nam jo izkazovali pri našem letošnjem delu. Iskreno se zahvaljujemo za pomoč in sodelovanje Svetu za kulturo in prosveto pri OLO Novo mesto, garniziji JLA Novo mesto, trgovskemu podjetju Rog, Upravi državnih posestev, Gospodarski šoli Grm. Keramiki, Elektrodirekciji, obratu Novo mesto, Upravi bolnišnice, industriji perila »Labode«, mestnemu čevljarstvu in mizarskemu podjetju, upravi invalidskih podjetij, Turističnemu društvu in vsem tistim, ki so spremljali naše delo. Prav tako se zahvaljujemo uredništvu »Dolenjskega lista«, ki je ves čas naše delovne akcije objavljalo naše delovne uspehe in dogodke iz življenja brigade.

Upravni odbor Elektropodjetja je odstranil nevrednega člana

Podjetje za razdeljevanje električne energije »Elektro-Ljubljana« je po obsegu eno največjih republikanskih podjetij v Sloveniji. Poleg direkcije ima še 13 obratov na področju Gorenjske, delu Stajerske, Dolenjske in Notranjske. Najmlajši obrat je v Novem mestu. Na Dolenjskem se je začela elektrifikacija šele leta 1936, ko je bil zgrajen daljnovod od Grosuplja proti Trebnjem in dalje po mirenki dolini proti Rajhenburgu. Podjetje vodi upravni odbor, ki ga sestavljajo voljeni člani iz vseh obratov. Upravni odbor ima redne seje, vsako sejo pa na sedenju drugega obrata, tako da se vsi člani seznanijo s problematiko vsakega obrata. Četrta redna seja je bila v Novem mestu v novi razdelilni postaji v Bršljuni 11. julija t. l. Predsednik upravnega odbora je Jože Zelenik, ki ima zlasti za povojno elektrifikacijo Bele krajine veliko zaslug, direktor podjetja je Tone Vaukdohar.

Elektrifikacija ima najvažnejše mesto v naše petletnem načrtu, saj si brez električne sile ni mogoče misliti naprednega gospodarstva in industrializacije. Električna luč v vsakem gospodarstvu je želja vseh prebivalcev in cilj naše države, to pa je tudi naloga tega podjetja. Četrta redna seja upravnega odbora je bila tudi pregled izvršenih nalog v prvem polletju. Pri pregledu sklepov zadnje seje so ugotovili, da je član upravnega odbora in obratovodja v Cromulju Stanko Lah kršil sklep o zatiranju šušmarstva s tem da je sam šušmaril. Brez vednosti uprave podjetja in brez odobritve je napeljal električno dvema svojima prijateljeva imi tudi drugim, seveda za dobro plačilo. Nekaj dni po izjavili, da je njemu meščanski svet dal njegovi vnaprejšnji torej plačilo samo neke vrste napitnine torej plačilo od njegovih dohodkov. Vse ob tem, njem vredno poleg tega še to, da ni na državni praznik I. maja prišel, ampak še enega delavca. Ker se je s tem kazenski postopek začel, so člani upravnega odbora odločili, da se odloži Daneta Riflja, da se nadaljnjih sej upravnega

odbora in preda javnemu tožilstvu. Ta ukrep je bil takoj izveden. Nasprotno pa je upravni odbor pohvalil za vestno prizadevanje obratovodjo novomeškega obrata tovariša Pimnata in mu dodeli denarno nagrado.

Podjetje je v prvem polletju zgradilo nad 29 km visokonapetostnih in nad 181 km nizkonapetostnih daljnovodov (od tega je bilo zgrajeno na območju novomeškega okraja 19.580 metrov in na območju črnomaljskega okraja 2750 m). Letos predvidevajo še elektrifikacijo občine Predgrad ob Kolpi ter področja Radovica—Draščič pri Metliki, za kar je OLO Crommel že odobril potreben kredit. Podjetju manjka projektantov za zaključevanje vodov na terenu, sicer bi dela na elektrifikaciji še hitreje napredovala. Vprašanje materiala ni več tako pereče, tudi električnega toka bo vedno več, saj po vojni zgrajene elektrocentrale že dajejo električno silo našemu gospodarstvu, v bližnji bodočnosti pa je bodo dale še več.

Upravni odbor je na seji podrobno razpravljal o vsem poslovanju podjetja. Tako je med drugim ugotovil, da ima podjetje precej dolžnikov iz lanskega leta na porabljenem toku in napeljavah. Okraj Novo mesto ima še neporavnani računov za lanske napeljave 238.325 din, okraj Crommel za porabljeni tok 49.978 din in za napeljave 80 sili dinarjev. Zelo visok je odstotek izgubljenega toka, ki znaša skoraj 19% in je posledica kraje in slabih stevec. Upravni odbor je sklenil podvzeti potrebne ukrepe, da se izguba toka zmanjša.

Borba za znižanje stroškov, zadovoljitev potrebnikov toka in elektrifikacija sodeluje v Sloveniji se med glavnimi sklopi upravnega odbora. Med 760 uslužbenci in delavci, ki jih zaposluje podjetje, je nekaj tujih tistik, ki nimajo politične in moralne kvalifikacije. Upravni odbor je posvetil precej pažnje temu vprašanju in predvidel potrebne ukrepe. Skratka, upravni odbor Elektro-Ljubljana je na svoji četrti redni seji pokazal, kako bi moral razpravljati o svojem podjetju vsak upravni odbor.

Popravek

Na željo gospoda Antona Peršeta popravljamo netočno vest našega dopisnika iz Sentruperta, ki smo jo natisnili v Dolenjskem listu letos 4. julija v članku »Po 45 letih spet v domovini«. Gospod Anton Perše izjavlja, da se je v času svoje 45-letne odsotnosti od doma od časa do časa nahajal tudi v ostalih krajih ZDA in ne le v Clevelandu. Prav tako sporoča, da ne opravlja gostilniške obrti sam, pač pa da le pomaga svoji hčeri.

IZ NAŠIH KRAJEV

Težave novomeškega Aerokluba

Nekaj novic iz Brusnic

Na mestu, kjer je stala stara šola, se dviga nova stavba - občinski dom, ki bo dolg 23, širok pa nad 16 metrov. Poslopje bo anonadostropno. Spodnji prostori so določeni za prodajalno in skladišče KZ, v gornjih pa bodo pisarne, sejna soba občinskega odbora in stanovanje. Vodstvo dela je poverjeno tov. Zvezetu Rudoklinu in poslovidcu KZ tov. Loizetu Jakliču.

Tudi notranjost osnovne šole so preuredili. Sobe in hodniki so preslikani, okna in vrata prepleškana. Skoda le, da niso stavbe tudi na zunanji strani. Morda pa bi se dobi- li še kakšen kredit. Dajte, vrjatje, drezajte - morda bo kaj. Kdor jezika špara, kruha strada. V tekcu so tudi pogajanja, da bi se v občinskem domu nastanil še poštni urad. Tudi matični naj bi bil v domu, da bo bolj pri roki za razne vsebe dogodke!

Čeprav so polja po toči ozelenela, doživlja naš kmetje veliko razočaranje, zlasti ko kopljejo krompir. Ta je droban in odganja. Za seme ga gotovo ne bo. Tudi krmje je znova vzcvetelo in ima že drobne grozdke, seveda pa ne bo nič iz njih. Se eno zanimivost: tri tedne po toči so vinogradi in Bendijah našli točo, ki je bila nakopičena v kotanjah, na katere je voda naplavila zemljo in jo prekrila. Vinogradnik Kosele je točo pokril sod, da mu ne bi vino zavrelo. Pa to ni kakšna raka! Sala ni tudi to, da hodijo kmetje v Novo mesto kupovat fižol, kumare in drugo zelenjavo. Pri vsej žalosti pa je razveseljevalno delstvo, da je naša ljudska oblast po reku: »Dvakrat da, kdor hitro da« znižala takoj vsem prizadetim davke v izdani meri. In to je lepo, prav in pravično.

Naloge in delo invalidske organizacije v Novem mestu

Sleherna Zveza vojaških vojnih invalidov mora skrbeti za otroke padlih borcev narodnoosvobodilne vojne. V Novem mestu je 46 smo in dvostranskih vojnih otrok, katere smo vključili v skupno organizacijo pod imenom »Mladina padlih borcev«. Malde Silce, 26 aktivnih članov je že pričelo z delom. Prirejen je bil izlet k spomeniku padlih borcev pri Sv. Roku nad Smihelom. Tu so lepo uredili spomenik in nanj položili cvetje. Ustanovili bodo tudi pevski zbor, dramski krožek in folklorno skupino. Da jim Mestni odbor VVI čim bolj pomaga, se 6. julija priredili invalidski marš, katere čisti dobiček - sedem tisoč dinarjev - je namenjen za izlet naših otrok na Rab. Ob tej priložnosti moramo zahvaliti tov. Jožetu Ferliču iz Novega mesta, ki je daroval za našo mladino 300 din rekonoč. Ker je za otroke naših padlih borcev, prav rad prispevam in znesek. Drugo nič manj, za hvalo pa moramo izreči tov. Justinu Moravec, ki je na veselici zelo veliko pomagala našim vojnim stratom.

Omenjena veselica bi lahko bolj izpadla kot je, toda zaradi nepovezanosti z ostalimi organizacijami je bil uspeh nekoliko manjši. V bodoče želimo, da bi se namena imeli odbori vseh organizacij prej skupni sestanki.

Peter Hercog

Naravno gibanje prebivalstva

Okraj Kočevje

V mesecu juniju 1952 se je rodilo v kočevskem okraju 40 otrok, od teh 20 dečkov in 20 deklic. Umrlo je 23 oseb, od teh 15 moških in 8 žensk, porok pa je bilo 26.

Poročili so se:

Kmetovalec Vesel Franc iz Podpreške, Dejavca Stefan iz Kočevja in delavka Ozančič Gizela iz Kočevja. Kmetovalec Skrbin Stefan iz Starega loga in poljedelka Holik Bona iz Starega loga. Poljedelec Malenščič Jozef iz Kočevja in poljedelka Benčina Antonija iz Kočevja. Kmetovalec Bambič Janes iz Travnika in poljedelka Dobeljak Marijka iz Kočevja. Rudar Matvejevič Henrik iz Kočevja in trgovska pomočnica Vrsaj Ana iz Kočevja. Namestnik Ciglič Bruno iz Borovca in namestnica Ozančič Marija iz Kočevja. Namestnik Zagar Jože iz Kočevja in namestnica Trpin Marija iz Slovenske vasi. Poljedelec Zagar Jakob iz Primožev in poljedelka Vindič Jozefa iz Primožev. Poljedelec Ozančič Marija iz Piru in poljedelka Papež Ana iz Vasi. Gorzinski delavec Bakarič Tomo iz Jelenovega žleba in kmetovalka Lavrič Pavla iz Srednje vasi. Kmetovalec Starc Franc iz Sinovice in kmetovalka Turk Stanislava iz Retij. Kmetovalec Stimec Valentin iz Krizmanov in kmetovalka Malnar Slavka iz Malnišca. Pek Carol Dušan iz Ribnice in delavka Sparac Beata iz Ribnice.

Poročili so se tudi:

Poljedelec Ožbič Alojz iz Sinovice in poljedelka Silc Neža iz Gorenjih laz. Kmetovalka Lovšin Leopold iz Sajeve in kmetovalka Pust Marija iz Sodražice. Poljedelka Gornik Marija iz Jelovca in kmetovalec Zalec Anton iz Podklanca. Lesosurugar Stupica Milan iz Sodražice in poljedelka Vavtar Tereza iz Sodražice. Poljedelec Ferme Janes iz

Kočevje

Mestna občina je pričela popravljati procelja najbolj poškodovanih poslopj. Tiakovca čista in uprave za upravitelj zelenih nasadov ob cesti tudi prav dobre napreduje. Mesto dobiva tako vse lepši in prijetnejši izgled. Tudi prahu smo se delno iznebili, ker popravljena avtocesta vsak dan skrpi celotno cesto po mestu. Mestna občina pripravila več investicijskih del, med drugimi gradnja jezusa na Rini, občine je polirnilnikovo in splošno ureditev toka Rine, kar je dokončno sprejeto na prihodnji seji občinskega odbora.

Združuje rezervnih oficirjev je imelo te- rensko vajo v orientaciji in spoznavanju te- rena. Starejši so tolmachi mlajšim in prak- tično vodili vajo, pri kateri so vse udeleženci veliko pridobili. Člani združenja se priprav- ljajo na obvezno streljanje, ki se ga bodo vsi udeležili. Člani so sodelovali tudi pri partizanskih patroljah za praznik dneva vstaje.

Pretekli teden je kopja zahtevala smrtno žrtve. Pri kopanju ob skali »Maverca« se je nenadoma začel potapljal učenec v gospo- darstvu Alfred Rus. Ker ga je tok vode potegnil v globino, ga navzoči kopali nazvilo takojšnjemu reševanju niso mogli najti. To jim je uspelo šele s pomočjo čolna, toda rešitev je bila že prepozno, ker učenec ni pretrgala in ga potrošniki radi kupujejo. Nova mlekarina je moderno urejena in ob- ratuje pod dobrim strokovnim vodstvom.

Mesarija državnega gospodarstva je do- bila umetno hladilnico ki bo radostovala za celotno obratovanje mesnice. Tako bodo se- daj lahko postregli strankam vedno s svežim mesom.

Na trg smo dobili tri nove mlekarne drž-avnega kmetijsko-gozdarskega okraja Kočevje. Sir je prav dober, pa tudi cena ni pretirana in ga potrošniki radi kupujejo. Nova mlekarina je moderno urejena in ob- ratuje pod dobrim strokovnim vodstvom.

»V vsako dolensko hišo Dolenski list« to je bila parola okrajnih odbo-rov OF Novo mesto, Črnomelj in Kočevje v začetku letošnjega leta. In v resnici si »Dolenski list« polagata, a vztrajno utira pot do dolenskih vasi in tudi med Dolenci drugod po Jugosla- viji in v inozemstvu. Mnogo so k temu pripomogli dobri frontovci in prodajal- ci na terenu, še veliko več pa bi lahko napravili, če bi se za razširitev lista zavzeli prav vsi frontovci in kom- unisti. Pa ne samo za razširitev »Do-

Črnomelj

Gasilno društvo Črnomelj proslavi 2. av- gustu 70-letnico svojega obstoja. Ta dan bo v Črnomlju tudi revija gasilskih moči iz vseh krajev Bele krajine. Obiskite v tem času Črnomelj in dajte priznanje delu in stremljenju gasilcev naše socialistične do- movine!

Šentjerneje

Pri odhodu patrolje na Gorjanec, se je zbralo na trgu precej ljudi. Tov. Justina Vid- mar, dijakinja vzgojiteljske šole, je lepo re- citirala priljubljeno pesem v pozdrav bivšim borcem, predno so se podali na pot.

Na dan vstaje je bila v dvoranah proslava s lepim spredom. Osrednja točka večera je bila igra: »Mladost pod soncem«, ki so jo dovršeno igrali učenci in učenke šole za učence in gospodarstvo. Preteklo nedeljo so to igro igrali na Raki pri polni dvorani, prej pa je dvakrat v Šentjerneju, Udeležba v Šentjerneju bi bila lahko lepša, da bi naša mladina, ki je v to igro vložila mnogo truda, dobila moralno zadostitev in pobudo. Na dan vstaje so igralci želi od precej šte- vilnega občinstva vse priznanje. Upam, da nas bodo v jeseni spet razveselili s kakšno igrico. Hvala jim!

Pred igro je bil govor, ostali spored pa sta Novo izjavila četrtičnoletni Franci Babič iz Brežic in Janko Sajc iz Šentjerneja. Prvi je igral na harmoniko in klavir, drugi pa na kitaro. Tudi tema dvema vse priznanje! Bil je lep večer, ki ga nam je pripravila naša mladina, katero želimo še večkrat videti na našem odru!

22. julija je bil v Šentjerneju živalski piemenski sojem. Prigranjen je bilo 84 glav govejve živine. Opazili smo, da je imela ro- dniška živina boljše ceno, kar je razum- ljivo. Kupci so prišli tudi iz Stajerske.

Preteklo nedeljo je predaval tov. Stanko Somrak, personalni referent, o reorganiza- ciji ljudske oblasti. Zanimivo in polju- dno predavanje je sprožilo živahen razgovor. Silisti smo o vzrokih reorganizacije, o svetu proizvajalcev-delavcev in kmetov, ki bodo sodelovali pri državni upravi itd.

lenjskega lista« v vsako hišo. Tudi do- pisanika, ki bi poročal o delu in življen- ju naših ljudi, bi morala imeti vsaka naša vas in vsak delovni kolektiv.

»Brez Dolenskega lista bi res ne mogla več živeti.« pravi Nežka iz Bi- strice pri Mokronogu. Redno plačuje naročnino, čeprav s težavo. Da se je list razširil tudi na Bistrico, je precej njena zasluga. Dobro je izpolnila svoje obljubo Francka Bobhan iz Ostroznika, ki je poslala 6 novih naročnikov, mladina Francka pa trdi, da niso to zad- ni! Ali pa Mici Koracinova iz Mokro- noga, ki je poslala že 26 novih naroč- nikov in še pridno dela za razširitev lista! Na Trebelnem imajo vsi člani KP naročnik »Dolenski list«, saj prinaša poleg dobrih novic tudi razne uradne objave, s katerimi se morajo vsi seznaniti. Naročniki »Dolenskega lista« so tudi člani občinskega ljudskega od- bora, kar je zasluga tajnika Marjana Hočevarja.

Ameriška rojakinja Meri Škerlj iz Mokronoga piše iz Amerike, da se ob večerih zberejo domačini in berejo z največjim zanimanjem »Dolenski list«. Piše, da iz njega zvedo največ resnice o Jugoslaviji in dragih domačih krajih in ljudeh. Se več bo povedala osebn, ko pride te dni domov na obisk.

»Ko prebiram »Dolenski list«, me spominj prirede v vse tiste domače kra- je, na katere tako pogosto mislim.« piše Ivan Zaletež iz Rume. Tako pa pišejo tudi mnogi drugi fantje od vo- jakov iz vseh krajev države.

»Dolenski liste prodajajo tudi tra- fike in trgovine. Prodaja lista je od- visna od dobre volje prodajalca. Prav čuden odnos do prodaje časopisa je pokazala prejšnji mesec trafikantka Žlajpahova v Mokronogu; ponujala je

Vsi se gotovo še spominjate aeromitinga lani septembra, ki je pokazal velik politični, moralni in strokovni uspeh. Po mitingu je delo v Aeroklubu zaradi splošnih gospodar- skih sprememb in sprememb finančnega po- slovanja nekoliko zastoja, po novem letu pa je spet nekoliko oživel. Borba za denar, za dograditev hangarja v Prečni je delno uspela pri Letalski zvezi Slovenije. Danes- ko ima Aeroklub denar, pa pričakuje, da mu bodo razna podjetja v Novem mestu pomaga- la pri delu, vendar je bilo doslej za to prav malo razumevanja.

Predno bi omenili nekaj konkretnih pri- merov nerazumevanja, je treba povedati še nekaj o delu in razumevanju pri drugih Aeroklubih v Sloveniji in ostalih republikah.

Najprej moramo naglasiti, da je pokro- vitelj Letalske zveze Jugoslavije naš maršal Tito, česar se v drugih krajih dobro zavedajo in Aeroklubom prav radi in izdat- no pomagajo. Republiško gradbeno podjet- je »Beton« v Celju je leta 1950 zgradilo celo- ten hangar kot nepripran objekt in pri tem prispevalo precej svojega gradbenega mate- riala. Mnoga podjetja v Celju so pomagala organizirati protovojno delovno silo v okvi- ru svojih delovnih kolektivov. Kombinac- »Borovo« je tamkajšnjemu Aeroklubu zgra- dil na lastne stroške najlepši hangar v Ju- goslaviji. Po dograditvi ga je na slovesen način otvoril predsednik Novega Sada in mestni sindikalni svet leta 1951-52 izvedel akcijo za nabiranje materialnih in finančnih sredstev za gradnjo objektov svojega letal- skega centra. V tej akciji so darovala po- četja in ustanove v tem mestu v gotovini in delu nad 3 milijonov dinarjev. Lahko bi omenili še mnogo primerov nerazumevanja po- merzanih podjetij in ustanov Aeroklubom v Crni gori, Bosni in Hercegovini in ostalih republikah, kjer je uspelo dvigniti letalstvo v povojnem času na višjo stopnjo kot pri nas na Dolenskem.

Vprašujemo se, zakaj letalstvo na Dolen- skem ne uspeva, posebno še, ker imamo vse pogoje za uspešen razvoj. Prostor za letališče imamo, hangar je pod streho in bi ga bilo treba samo dograditi. Tudi letalstva imajo še imamo in avtovtitila za dviganje letal. Tudi mladine, najbolj delavske, kmetke in mest- ne, je dovolj. Treba bi bilo samo malo dobre volje in razumevanja s strani podjetij, usta- nov in šol. Tega pa do danes naš Aeroklub

bralcem staro številko, novo, v kateri je bil članek iz Mokronoga in je pre- bno alce najbolj zanimal, pa je vrnila upravi neprodano! Seveda so se bralci nad takim početjem Žlajpahove upravi- čeno razburjali. V Sentrupertu tri- dno, da ni moglo lista prodati. Seveda ne, ker list nima nog in ne ust, da bi se sam prodajal! Če bi se pa vsaj malo potrudili, bi ga z lahko prodali tako kot ga v drugih krajih, saj Sentruper- čane zanimajo novice, posebno tiste iz domačega kraja. Ker sta se za prodajo lista v Sentrupertu zavzela še Darinka in Peter, oba dobra prodajalca, upamo da bo šlo v bodoče bolje.

V KZ Dobrni so se za prodajo lista zavzele prodajalke v trgovini in z lah- koto prodajo vsak teden 30 izvodov Ljudje radi segajo po časopisu, če jim ga kdo ponudi in pokaže. Poslovodnja v Sentlovcu se v zadnjem času dobro prizadeva za razširitev časopisa, prav tako uslužbenec na železniski po- staji tovariš Franc Rozman. Na Veliki Loki pa niso preveč agilne pri prodaji »Dolenskega lista«. Seveda brez truda posebno v začetku ne gre. Če se bi za razširitev »Dolenskega lista« res za- vzeli vsi aktivisti in člani množičnih organizacij, bi kaj kmalu dosegli pa- rolo: »v vsako hišo »Dolenski list«, ki bi lahko postal resnično glasilo vseh delovnih ljudi na Dolenskem ter ve- ren odraz naporov, dela, uspehov, ne- uspehov in slabosti ter napak pri gra- diti naše lepše bodočnosti.

Ta cilj pa moramo doseči! Zato pro- sita uredništvo in uprava »Dolenskega lista« vse naročnike in bralce, naj vsak pridobi v vrstah svojih prijateljev in znancev vsaj še enega naročnika! Čim močnejši bo list, tem lažje bo izhajal - toliko boljši bo!

Borcem Tomšičeve, Gubčeve, Cankarjeve in Šercerjeve brigade!

Desetletnice ustanovitve prvih štirih slovenskih brigad bo »Do- lenski list« počastil s tem, da bo izdal bogato razširjeno številko, ki bo izšla v petek 12. septembra. Zato prosimo nekdanje borce in oficirje Tomšičeve, Gubčeve, Cankarjeve in Šercerjeve brigade, naj nam najkasneje do 20. avgusta t. l. pošljejo na posodo fotografije iz življenja in borb teh brigad, slike padlih junakov, komandantov in komisarjev, k vsaki fotografiji pa naj priloge kratke podatke z na- vedbo imen, krajev in časa do- godka, ki ga slika predstavlja. Mnogo takšnih se ne objavljenih zgodovinskih dokumentov imajo številni tovariši, bi jih z razum- ljivo skrbnostjo hranili kot spom- in na leta NOB. Ob prazniku prvih slovenskih brigad pa je treba te fotografije pokazati vsaj naši javnosti. Zato se uredništvo obve- zuje, da bo:

vse spejete slike prefotografira- lo in nepoškodovane takoj vrnilo lastnikom. Poleg tega pa bo vsak lastnik originalne slike dobil zas- tonj tudi po eno prefotografirano povečavo, katero mu bomo brez- plačno dostavili hkrati s slavnostno številko »Dolenskega lista«.

Uredništvo pa hkrati prosi vse nekdanje borce, vojaške in politič- ne voditelje prvih štirih brigad ter aktiviste, ki so na trenu sodele- vali s temi slovenskimi brigadami, da bi prispevali slavnostni številki »Dolenskega lista« svoje spomni- ske ali literarne prispevke, opise posameznih bitk, akcij in parti- zanskih podvigov.

»Dolenski list« - prijatelj Dolencev

Podtabora in kmetovalka Gruden Jozeta iz Velikih Lasč. Kmetovalec Zakrajšek Jozef iz Velikih Lasč in kmetovalka Prelesnik Ivana iz Velikih Lasč. Kmetovalec Podražec Jože iz Podtabora in kmetovalka Jakse Marija iz Velikih Lasč. Kmetovalec Turek Jože iz Ve- likih Lasč in kmetovalka Praznik Franciška iz Velikih Lasč. Kmetovalec Borok Anton iz Starega loga pri Rakotku in kmetovalka Za- krajšek Ivana iz Velikih Lasč. Kmetovalec Mustar Anton iz Dobrega polja in Mustar Veronika, kmetovalka iz Dobregopolja. Kme- tovalec Vodičar Janes iz Dobregopolja in kmetovalka Sparac Ana iz Dobregopolja. Kmetovalec Hren Anton iz Dobregopolja in kmetovalka Oren Marija iz Dobregopolja.

Umrli so:

Kmetovalka Levstik Franciška iz Prigo- rice, stara 72 let. Gospodinja Malnar Helena iz Srednje vasi, stara 72 let. Kmetovalec Za- gar Anton iz Podplanine, star 70 let. Čestni delavec Rudorfer Anton iz Kočevja, star 20 let - proglašen k mrtvim. Otroci Andrej Alek in Mahovnik, star 2 meseca. Otrok Silekovec Majda iz Brega, stara 1 leto. Otrok Jurjevič Stefan iz Mahovnika, star 7 mese- cev. Upokojenec Čop Franc iz Kočevja, star 64 let. Otrok Andolšek Marija iz Slovenske vasi, stara 1 dan. Preuzitkarica Pantar Ur- šula iz Ogrzeje, stara 39 let. Natakor Ozančič Jože iz Stalovca, star 30 let. Poljedelec k mrtvim. Trgovec Juznič Alojzij iz Fare, star 22 let - proglašen k mrtvim. Kmetovalka Tomec Zofija iz Padova, stara 57 let. Preuzi- tarica Zakrajšek Neža iz Sajeve, stara 76 let. Kmetovalec Oražem Andrej iz Gorice vasi, star 66 let. Preuzitkar Peterlin Anton iz Slatinka, star 74 let. Upokojenec Rajh Alojz iz Ribnice, staru 43 let. Poljedelec Košar Jože iz Sinovice, star 39 let. Kmeto- valec Košmerlj Jože iz Gora, star 30 let. Kmetovalka Zabučkovec Neža iz Zamostca, stara 47 let. Kamnosek Mikilo Franc iz Ve- likih Lasč, star 70 let. Poljedelec Rus Jurij iz Velikih Lasč, star 81 let. Kmetovalec Nose Franc iz Dobregopolja, star 72 let.

Okraj Črnomelj

Umrli so: Kralj Ivan iz Tribne star 33 let. Požek Nada iz Dobilca stara 1 me- seč. Kramarič Janes iz Črnomlja star 36 let. Tkalcin roj. Gregurčič Katarina iz Pod- klanca stara 77 let. Zalec roj. Lesar Fran- čiška iz Špeharjev stara 55 let. Svob roj. Mihelčič Barbara iz Ucakovec stara 66 let. Deselak Alojzija iz Retje vasi stara 1 leto. Hlupar Ana iz Semiča stara 77 let. He- nigsman roj. Brunskole iz Vavčje vasi stara 74 let. Kump Anton iz Krupe otrok, Kovec Jakob iz Gradana star 83 let. Stefa- nič Janes iz Dragutka star 80 let. Simčič Ana iz Rosalno stara 29 let. Rozman An- drej iz Metlike star 88 let.

Poročili so se:

Fuja Franc polj. delavec iz Pečarovec in Stajdohar Zora posestnica iz Deskove vasi. Tomasič Jozep posestnik iz Deskove vasi. Špehar Marija posestnica iz Dalnjih laz. Butala Anton delavec iz Petrove vasi in Koren roj. Trtnik Ana poljska delavka iz Čužnje vasi. Kavčič Mi- roslov pom. farmae. iz Bohinjske Bele in Weiss Marija poštna uradnica iz Črnomlja. Badovinac Stanislav posestnik iz Jugorja in Popovič Marija kmetovalka iz Jugorja. Sprejmar Anton poljski delavec iz Črnomlja in Klemenčič Antonija polj. delavka iz Krage. Kolenc Rudolf rudar iz Središča in Zgaga Angela gosp. pomočnica iz Svibnika. Vitnar Jože posestnik iz Desinca in Kam- bič Marija hel posestnica iz Gradnika. Jankovič Jože uslužbenec iz Tribne in Črtevkovič Stanislava poljedelka iz Tribne. Malnarji Franc posestnik iz Krupe in Plut Amalija hel posestnica iz Lipovca.

Opozorilo vsem bralcem in prodajalcem materiala za »Odpad«

Ker se kljub večkratnim opozorilom neprestano ponavlja, da posamezniki namerno uničujejo in razbijajo razne predmete iz litega ali kovanege železa, ki imajo umetno obrtno in kulturno zgodovinsko vrednost, ter jih prodajajo »Odpadu«, ponovno opozarjamo prodajalce in nakupovalce na kazen- ska določila Zakona o varstvu kulturno zgodovinskih predmetov in izjavljamo, da bo vsak, kdor bo take predmete razbijal in jih prodajal, prijavljen Okrožnemu javnemu tožilstvu v kazno- vanje. Dolenski muzej Novo mesto.

Z Janezom od Črnomošnic do Dolža

Danes smo imeli srečo. Na glavni cesti smo blizu Maleniške prestregli Janeza Po- potnega in ga pregovorili, da nas je spremljal v Podgorje. Začutili se je, da se ob tej vseh spremljanju obdržimo dragoceno čast. Pomirili se je, ko smo mu povedali, da smo jemenovo in pšenino slamo že poželi in da je košnja tudi že pri kraju. Na dva za zimo se ne mislimo, saj snega še ne bo, še dež se nas ogiblje. Če kje kaj toče ostane, jo zmečajo pekleške sile kar v našo kotlino. Plačamo za dež, a glej za spaka, vseje se toča, ali pa pritisne taka vročina, da se možgani kuhajo.

Pri Malenuku smo se pokrepčali z dobro kapljico, katere cena in kvaliteta se ravna po človeku, oziroma po obleki. Tam smo se spoznali z gosti obeh spolov iz Podgorja, ki so nadvse marljivo hlačili vroča in suha grla, pri tem pa včasih pretevali nagrade, ki jih naša oblast širokoštrudno deli vsak- mu, ki pokaže še samo voljo za kakšno jav- no delo. Pripravljajo se nagrade tudi za tiste, ki se vsako nedeljo sprehajajo po krompirju s ponosno dvignjenimi glavami. Saj zato ni pri nas krompirjevca in ga tudi ne bo ...

Ko smo si privezali dušo, smo jo ubrali levo po poti proti mostu v Črnomošnicah. V veselo razpoloženi »Lajsti« so prevažali kosi in gimpaneli. Na mostu smo se spoprijeli ognili knjižki, ki jo je izvirati neki nepridi- prav.

Črnomošnice so priznana vas, ki ima naj- boljši vaški odbor OF in ne pije vode iz karnic. Ob križišču smo bili v zadregi, kam naj krenemo, da pridemo v Stopiče ali me- tropolno Podgorja. Potokaj leži neusmiljeno oklofutano na tleh že od zadnjega viharja. Ves je zmešan. Gaberje je na jugu. Novo mesto na vzhodu od nas itd. Nas domačine to sicer ne moti, saj brez potokaza najdemo vsak ponedeljek in petek v Novo mesto, tujci pa nam ne prihajajo, ker nismo tu- ristična točka.

Pred majhno kočico nas čaka Mica, ob- činska reva.

»Pocakajte, rada bi vas vprašala za svet! Premišlujem, če bi naredila pogodbo z ob- čino za socialno pomoč ali ne. Nič mi ni nič ne da, tudi če delam, od tam pa le dobim, da lahko živim.«

»Mica, pamet v roke! smo ji odgovorili in jo o stvari počutili. Marširajo si želi Mi- cine baite s koščkom zemlje ob njej, toda bolna Mica je za možganih zdrava.«

Vrh vrnika se zabeležil v soncu. To so Stopiče. Prvo kar nam pade v oči, je šola na hribu. »Kdaj ste pa to dozdajali« vpraša Janez. Stojisčo komadov opeke so dvakrat položile in zložile mlade pionirske roke. Delo so šole z debelim zidom opeke, sedaj pa čakamo, da se pionirji prevažajo, delo nadaljevajo. Razumevanja imajo ti mali graditelji več kot odrasli. So pa pionirji tudi dobre Obenam z vrtnjem, kopanjem in odnašanjem žive skale za temelj so si

OBVESTILA

POZIV

Okrajna obrtna zbornica v Trebnjem je valed razmejitve okrajno po sklepu občnega zbora predla dne 8. julija 1952 v likvidacijo. Pozivamo vse upnike in dolžnike, da pri- javijo svoje terjatve oziroma poravnajo svoje obveznosti najkasneje do 15. avg. 1952.

Likvidatorji

Kino

KINO NOVO MESTO PREDVAJA:

Od 1. do 4. avgusta: ameriški film »Do- lina orlov«.

Od 5. do 7. avgusta: ameriški film v barvah »Pleš na vodi«.

Od 8. do 11. avgusta: ameriški film »Vse o Evlu«.

KINO DOLENSKE TOPLICE PREDVAJA

2. in 3. avgusta: angleški film »Sara- bandas«.

6. in 7. avgusta: francoski film »Mi otroci«.

Oglas

Kmetijska zadruga Dobrnišče dobro trgo- vsko moč ter upravnika (gospodarja). Službo lahko nastopita tako!

Poeni prodam star stavljeni les, šlehtike, tresnike, vrata, okna, peči in kletdini- ke, vse v dobri stanovitni.

Julij Kobe ml., Novo mesto

5. junija letos so navzoči podčrtali potrebo vodovoda pri šoli. Če so bili predniki vasi Stopiče tako starokopitni, da so odklanjali zanjeje vode sploh in se niso potovali ob- činski vodovodu tudi za vodovod na vasi, se bodo njihovi nasledniki potrudili, da pride vodovod v vas čimprej in da ne bodo več nosili vode po strmem bregu.

Nadaljujemo pot mimo šole. Okleščeno sadno drevje nas spominja na neurje, ki nam je uničilo bogat pridelek. Poljski pridelek se obračajo, tako da lačni ne bomo, če tudi je maršičko obupaval. Nekaj šepetajo, da komisija za ocenjevanje škode ne zna računati procentov. To je samo grdo obte- kovanje, saj je vsak točno izračunal, koliko procentov davkov mu bo oblast brisala v zvezi z točo.

Blizamo se Vel. Orehku. Ze od daleč nas je opazila Pipanova Urška. Z naglico, ki bi jo njeni starosti ne prisodili, se je umaknila za hito. Veste, strašno huda je na vse Stopičane, češ da so ji skubali tisto kado v zvezi z komisij za ocenjevanje škode na ameriški kor- zulat. Njena sorodnica — hišna gospodinja in mati listnega raztrganega šolskega dečka pa kar bhuha svoj srd po Stopičah in dolji Sivkvo vse nesreče, ki je s tem doletela njo- vovo hišo. Pa ne mislite, da je to krava Sivka! Ne! To tudi Pipanova vedo, da krava ni zmogla tako hudobnih dejanj. Pač pa je tista Sivka neka dobro poznana oseba, ki nima toliko časa, da bi si nekje v beli Ljubljani barvala lase ali pa obiskovala olepeševane zavode. Črn in rjav je danes lahko vsak, nima pa vsak korajže biti siv! Urški Stopičani so nedolžni, tudi Sivka ti ni vzela čisti, ampak sama si kriva svoje smrti.

Na Malem Orehku smo naglo zavili mimo hiše hude Ančke in nadaljevali pot na Dolž. Delo pri šoli lepo napreduje. Matija je sicer siveoval, naj šolo podro, ne pa popravljajo. Podreti, hej Matija, pa je kakšno zidanko postaviti v Bukovcah iz porušenege mate- riala. Pa na, se sicer razveseli ob dišeci uršulke. Pa na, se sicer razveseli ob dišeci uršulke. Pa na, se sicer razveseli ob dišeci uršulke. Pa na, se sicer razveseli ob dišeci uršulke.

Treja uredniški odbor - Odgovorni urednik Tone Gošnjak - Tiska Tiskarna Ljudska, pra- vica v Ljubljani - Naslov uredništva in uprave: Novo mesto, Ljubljanska, cesta 25 - Poštni predal 33 - Telefon uredništva in uprave 127 - Tekoči račun pri Narodni banki v Novem mestu št. 416-1-30322-1. Čestitna naročnina 300 din, polletna 300 din, celoletna 400 din.

Še nekaj nepozabnih utrinkov Z OBISKOV PARTIZANSKIH PATRULJ V BELI KRAJINI

Nad 60 starih borcev in aktivistov v patrolji je v Podzemlju toplo pozdravil stari aktivist Janez Segina iz Prilozja. S pesmijo in vriskanjem so stopali pod zastavo znani borci Julij Stampohar, Janez Pezdirc, Anton Novak, Jule Marentič, Ferdo Sobar, Janez Dragoš in drugi med belimi brezami in vrhami ob Kolpi skozi Grm, kjer je patrolja pripravila »zasedo« sekretar okrajnega komiteja Janez Zunič, skozi Zemelj v Otok, kjer je patrolja pričakalo staro in mlado z barilci vina in belim kruhom. Tu jih je prisrčno pozdravil aktivist iz leta 1941, danes slep vojni invalid Franc Krizan. Njegove besede so šle vsem do srca. Ta vas je dala v času NOB 30 borcev; 8 se jih ni vrnilo. Obiskali so spomenik neznanega hrvaškega borca pod vrhami ob Kolpi in položili vence na njegov lepo urejen grob. Po »spopadu« na Primostku ni manjkalo dobrot. Kruh in partizanska konzerva — čebula — še sol in kozarec vina, pa hajdi brž niti pot proti Krivoglavicam. Borci so obiskali Zuničeve mamo ter šli po poti, koder je zadnjič stopal njen sin aktivist Miha Zunič, ko so ga gnali na streljanje fašisti. Proti Girsicam in Dobravicam, ki še danes nosijo pečat rimske kulture, jih je vodila pot. Zasedo je patrolja spretno obšla ter ji vpadla v rhibet. Tu se je izkazal intendant Jože Simonič z dobro pripravljenim kosilom. Čeprav se je že marsikdo iz patrolje srečal z volkom, se je precej nog hitro zavrtelo v Matkovičevi hiši z domačimi dekleti takoj po kosilu. Harmonikaš Ferdo Potočnik je vse spravil pokonci.

Pred Metliko so partizani ujeli volhuna in se z njim po partizansko pogovirili. Metlika jih je sprejela najprej s točo krogel, potem pa z godbo in vso metliško gostoljubnostjo. Lep večer so borci preživeli s številnimi Metličani in Metličankami.

Na Črešnjavec je prispela črnomaljska patrolja skozi Gradac in Stransko vas. V tej vasi je bila partizanska bolnišnica, katere se dobro spominja marsikateri partizan. Borci so obiskali po-

Komandir Jaklič deli cigarete

Nečloveško ravnanje gostilničarja Bulca v Mokronogu

Od Krajevne odbora AFZ in Zveze borcev v Mokronogu smo prejeli naslednje pismo:

»V Mokronogu se dogajajo čudne reči. Vsi poznamo gostilničarja Toneta Bulca in njegovo ženo Marijo, roj. Hočvar. Ze v bivši Jugoslaviji je se Bule poročil z Ivo Zupančič iz Ljubljane, ki mu je prinesla v zakon lepo doto, s katero je lahko rešil svoje posestvo pred prodajo. Poplačal je z ženinin denarjem vse dolgove. »Selez po večih letih pa je Bule opazil, da njegova žena Iva ni normalna — opazil pa je to seveda zato, da se je lahko od nje ločil in se poročil leta 1948 z Marijo Hočvar, ki je prej služila v njegovi hiši. Marija Hočvar je že pred zakonom dosegla v hiši vso oblast. Ivo Zupančič sta Bule in Hočvarjeva pretepla že večkrat pred sklenitvijo njunega zakona, tako da sta jo s tem prisilila k ločitvi zako-

kopališče na Krvavčjem vrhu, kjer so položili vence na grob žrtve fašističnega terorja. Belokranjska gostoljubnost je tudi tu pričakala borce v vsaki hiši. Skodarjeva in Zagorčeva mama sta z odprtimi rokami pričakali stare znanca. Z njim sta obudili spomin na grozen dan 10. aprila 1943, ko sta jima zgoreli domačiji. Zgoreli domačiji, dva dni nato pa še begardisti iz postojanke v Semicu od-peljali in ubili moža. S kopico otrok sta ostali doma »sami na pogorišču svojih domačij«. S pomočjo ljudske oblasti sta si obnovili domačiji.

Vas Cerovec je bila ta dan spet popolnoma partizanska. Morda bi se borci še zadržali v teh prijaznih vaseh med starimi znanci, toda patroljo so napadli Strekljevčani in jo prisilili, da je obiskala še njihovo vas. Pojačana z borci iz Strekljevca je patrolja v naskoku zavzela močno branjeni Semic. Patrolja je položila vence na grobove padlih soborcev pri Sv. Duhu.

Stranska belokranjska patrolja je šla iz Radovca, preko Draščev, Božakovega, Rosalnic, Lokvic, Dragumlje vasi, Suhorja, Ravnac, Drag, Popovičev, Gaja Trdinovega vrha do Miklavža na Gorjancih. Povsod so borci obiskovali stare znane partizanske družine in mamic, povsod so bili navdušeno sprejeti. Stefanovičeva mama v Draščih je bila zelo vesela, ko so jo obiskali stari znanci. Tri sinove je izgubila v vojni. Rekla je, da si v okupaciji ne želi nikdar več, toda če bi bilo potrebno, ba še danes prav tako kuhala in pomagala partizanom kot je takrat. Mucova mama, ki je izgubila edinega sina, pa je pripomnila, da ima še danes rada partizane in se dobro spominja, kako je bilo takrat, saj je bila med njimi na Gorjancih več mesecev. »Čeprav nisimo preveč verjeli v boga, smo takrat vsega pridelovali, da smo lahko pomagali našim borcem« je pripomnila. Dober prizgriček in draščika kapljica, vse je bilo v izobilju na razpolago dragim gostom-borcem. Patrolja je sodelovala pri napadu in proslavi v Metliki, nato pa nadaljevala pot proti Suhorju. Ravno med »borbo« za Suhor so prispeli sem na obisk ameriške progresivne Slovenke. Navdušene so prisostvovala obujanju spominov na slavne, težke dni naše zgodovine in še same videlo sledove borbe za Suhor leta 1942 in 1943. Z

na in na prenos premoženja na Bulca. To pretepanje pa se je po zakonu Bulca s Hočvarjevo nadaljevalo in je bilo vedno hujše. Pri nekem pretepanju je sedanja Bulčeva žena izbila Ivi Zupančič zlate zobe iz ust. Višek tega nečloveškega in nesramnega pretepanja in izkoriščanja pa ke je odigral 17. julija letos, ko je Bulc Marija Zupančičevo tako hudo pretepla, da je mokronski zdravnik ugotovil težko telesno poškodbo.

Pripominjamo, da se je mučenje in pretepanje Zupančičeve Ive že večkrat uradno obravnavalo na bivšem okraju v Trebnjem, kakor tudi na bivšem KLO v Mokronogu, vendar pa še do danes ni bilo ničesar pokrenjenega proti temu nasilstvu. Zato vsi občani Mokronoga odločno zahtevamo, da se temu mučenju, ki je podobno Dachau, napravi konec.

borci so se zabavale in prepevale partizanske pesmi. Nato so nadaljevale pot v Belo krajino, partizane pa so zvalili v svoje osrčje košati Gorjanci.

Skozi žabjo vas koraka predhodnica

Ni zgolj naključje, da se je vik in krik o »preganjanju vere in cerkve« dvignil posebno močno v trenutku, ko smo začeli malo bolj poudarjati vzgojno stran našega šolstva, s tem pa tudi zahtevati, da nepoklicani odstranijo svoje roke od šole in vzgojnega dela. Dobro poznamo kritičarje, ki vpivajo o »preganjanju vere« in pod. Dejstva pa potrjujejo, da ne gre za svobodo vere, pač pa za borbo cerkve, ki zahteva tudi v sedanjem stoletju in naši napredni družbi privilegije, kakršne je imela v srednjem veku.

Vpivju o »preganjanju vere« se je aktivno pridružil tudi dr. Franc Černe, profesor novomeške Ekonomske srednje šole. Ni težko uganiti, da se je kot pristaša idealističnega svetovnega nazora čutil dolžnega, da po svojih močeh zastuplja mladino z mračnjakštvom, licemermstvom in pesimizmom. Kot profesor prava in predavatelj ustave FLR Jugoslavije (1) je imel dovolj prilike, da je to svojo raboto dobro opravil. Kako naj si sicer razlagamo njegove opazke med predavanji, da »naši zakoni nič ne veljajo, da se jih vedno krši, gre preko njih itd.? Dr. Černe trdi, da obstaja vsa na preganjanje cerkve. Po njegovem mnenju hodijo ljudje v cerkev samo iz ljubovalnosti in zato, da nagajajo ljudski oblasti, ki v cerkvi. Ubogi dekan pa bo moral potrditi — pravi čisto dr. Černe, — da pri nas ni preganjanja vere...

»V Jugoslaviji ni demokracije, pri nas vlada minoriteta nad majoriteto, nekaj ljudi, to je Komunistična partija« — to je ugotovitev profesorja Černeta v letu 1952, vredna človeka, ki je diplomiral v Ljubljani 10. julija 1941, doktorat pa položil v senci likovskih slik v juniju 1941. Členi Partije, avantgardni delavski razreda Jugoslavije, so za prof. dr. Černeta »revčki«, ki sami ne vedo, kako veliki revčki so... Za gospoda Černeta je svoboda samo na zapadu, »kjer se nikomur ne valjuje prepričanje, kjer se nikomur nič ne zdi in kjer delavci s štrajki dosežejo svoje«. Ko so Novomeščani imeli protestni preid Kapljičev in Jasnjo povedali, da partizansko Novo mesto ne dovolj namestniku vojnega zločinca škofa Rožmana, Antonu Vovku, ki je skrivil mnogih zločinov nad slovenskim ljudstvom, da bi birali otroke v mestu s pomnimi tradicijami NOB, je profesor Černe smatral za potrebno, da spet slobno namigne:

»A, to je bil potem namen demonstracije — pa pravijo, da je vera svobodna.« — O tem, da je ljudstvo demonstriralo proti vsem tistim duhovnikom, ki so ob vprašanju Trsta spet stopili na stran Vatikana in s tem izdajali narodne interese, dr. Černe seveda nedež mesečaj vedeti. V ljudski demonstraciji vidi le »nevarnost za vero«.

Kler, s katerim se v protiljudski raboti bratovimbirjeveci in različni reakcionarni lovi najraje v motnih vodah. Prof. Černetu jame vode zato niso pri sreč; dijakom 4. letnika je rad poudarjal, da govori zrejšim ljudem, ki bodo že razumeli njegova izjavjanja, hkrati pa jih je opozarjal, naj njegovih izjavljanj ne raznašajo po mestu (2). Pri pouku prava profesor Černe kar ni mogel skrilit, da mu je stari družbeni red bolj pri srcu. Dlake, ki so pri odganjanju v šoli hoteli podkrepiti svoja izjavjanja z našim sodobnim aktualnim razvojem in z idejo socialističnega patriotizma, je zavračal, češ da naj to govornjo na množičnih sestankih. Pri socialističnem pravu je nekateri teme obdeloval zelo površno in »svetovni« dijakom, naj jih sami preberejo, »ker je to tako samo frazarenje«.

Ne bomo naštevali vsega nergašva in dvomnih opazk, ki si jih je dovoljeval med poukom in izven njega profesor Černe. Kaj

„Srce me še vedno vleče v rodnikraj...“

Letos 1. maja smo objavili v Dolenjskem listu pismo gospoda Antona Jordana iz Fontane v Kaliforniji, našega rojaka iz Grobelj. Pred dnevi pa nas je spet presenetilo njegovo pismo: poslal nam je naslove 7 novih naročnikov in 14 dolarjev za naročnino. Naročnike je nabral med znanci in prijatelji, saj živi v Fontani veliko Dolenjcev. Pismu pa je priložil tudi pozdrav nove naročnice gospe Marije Videgar, ki piše takole:

»Cenjeno uredništvo
Dolenjskih novic!
Prilagam naročnino za list iz naše lepe Dolenjske. Tukaj v ZDA smo že 32 let, vedno pa nas srce še vleče tja, kjer je bil naš prvotni dom, katerega sem tako ljubila — dom, kjer še žive moji bratje in sestre, dom neizbrisljivih spominov.
Resničen je pregovor, da dokler človek ne gre nazaj, ima dve duši. Z eno živi za svojo krašno domovino Ameriko, ena pa še sanja življenje rodnega doma.
Tukaj je precejšnja slovenska naselbina, okrog 200 slovenskih družin.

Mnogo jih je, ki imajo narejene načrte za potovanje domov Marsikomu pa je že smrt ali bolezen prekrizala račune. Upam, da ne bom uvrščena med tiste, temveč da bom še enkrat videla svoje drage, kateri me, vem, težko čakajo.

Zdaj pa še povem prav od kje sem prišla. Iz lepe poljske župnije, Vojtova Micka iz Tep, ki še po tolikih letih rada zapoje:

Črešnja vsa bela na vrtni stoji,
gleda na bruske, ki v Tepah cveti.
S tem skromnim dopisom naj bo pozdravljeno uredništvo Dolenjskih novic, pozdravljeni vsi dolenjski Slovenci, dokler se ne vidimo; z vdihom:
Domovina, ti si kakor zdravje!
Marija Videgar, 158 Cypres Ave
Fontana Calif.

Dobesedno smo prepisali pozdrave naše rojakinje, ki po tolikih letih želi na obisk v rodno domače kraje. Zahvaljujemo se ji za pozdrave, prav tako pa tudi g. Antonu Jordanu za prijazno naklonjenost in nove naročnike! Priporočamo ga v posnemanje vsem našim bralcem v Ameriki in v vseh tistih državah, kamor prihaja Dolenjski list med drage Dolenjce!

SLUČAJ PROFESORJA ČERNETA

je o njem mislila mladina na šoli, naj pove dejstvo, da so dijaki po pouku večkrat govorili, da si veliko upa. Ko si je dr. Černe letos samovoljno podaljšal prvomajsko počitnice od 4. do 8. maja, pa je mladina vse šole bila prepričana, da je pobegnil v Italijo, o kateri je rad govoril, da je zelo dobro pozna in da so tam boljši ljudje.

Poklic vzgojitelja je po svoji družbeni vlogi višji od poklica navadnega državljana. V tem izrecnem družbenem poklicu morajo biti v osebi vzgojitelja zgoščene vse najplemenitejše lastnosti narodne zavesti in najboljše težnje naše družbe. Vzgojitelj brez ideolov, brez povezanosti s težnjami in borbo svojega naroda, brez jasnih ciljev, da živi in dela za družbo, ki se je odločila za zgraditev socializma — tak vzgojitelj na naših šolah nima kaj iskati.

Z ustavo je zajamčena slehernemu državljanu svoboda vesti in v izpovedi in nihče ne more biti samo zaradi svojih zaostalih nazorov klican na odgovornost. Naša šola pa ima kot družbena ustanova svoje vese, svoje idejne osnove in vzgojne cilje, ki so skladni z značajem in težnjami našega družbenega razvoja. Ti cilji so izraz naše družbene vesti in morale, izraz zgodovinskih stremeljenj naših narodov, in ker so ti cilji po svoji vsebini globoko patriotični in vsekolji prežeti s svobodoljubnim in humanističnim duhom, naša družba zahteva od šole (to se pravi od prosvetnih delavcev), da razvija prav tako zavest in moralo v mladem rodu in jo osvobaja predsodkov in zaostalosti.

Profesorju Černetu nihče ne bo krtili njegovih zaostalih nazorov. Tak »prosvetni delavec kot je dr. Černe, je lahko v imenu svobode vesti svobodno državljan in svobodno lahko zapusti šolo, ker se z njenimi vzgojnimi cilji ne strinja. Nikakor pa tak »prosvetni delavec od socialistične družbe ne more zahtevati, da bi mu zaupala vzgojo mladega naraščaja. Svoboda v izpovedi in individualne vesti je eno, nekaj povsem drugega pa je vprašanje, ali nekdo, katerega individualna vest je zaostala v primerjavi z družbeno vestjo, moralno in cilji, lahko v imenu svobode te svoje osebne vesti zahteva od družbe celo to, da bi mu omogočila s svojimi zastarelimi nazori in delom v šoli ovirati stremeljenja in pot naših narodov v socializem.

Ker se je prof. Černe zavestno odločil od lika prosvetnega delavca, so ga člani sindikata prosvetnih delavcev v Novem mestu soglasno izključili iz članstva Zveze sindikata Jugoslavije. V imenu vzgojnega poslanstva šole in v imenu naprednega novomeškega javnega mnenja pa postavljamo ob ukrop članov sindikata še zahtevno, da ljudska oblast ne dovolj več dr. Černetu vzgoje naše mladine.

Primer dr. Černeta je sicer redek, a vendarle ne edini primer v vrstah naših prosvetnih delavcev, katerih velika večina trdno stoji v klesanju lika prosvetnega ustvarjalca-vzgojitelja na strani svojega ljudstva in njegove poti v socializem. Močno pa nas Černetov primer spominja na človeka, ki je grel kačo na prah.

Obiskali so partizansko vdovo

Novomeška partizanska patrolja je na pohodu 17. julija obiskovala po vseh partizanskih vaseh važne zgodovinske točke in partizanske družine.

V Žužemberku je patrolja obiskala tudi partizansko vdovo Jožeto Rusova, s katero se je največ pogovoril komisar patrolje tov. Avgust Jazbinšek-Iko, ljudski poslanec za novomeški okraj. Ker jo pozna iz časov narodnoosvobodilne borbe, sta se lahko prijetno porazgovorila o vseh težkih in veselih urah med vojno.

Rusova je bila zelo vesela obiska, saj je spoznala, da je stari borci-partizani niso pozabili, dasiravno je od tedaj, ko so se med vojno čestokrat oglašali pri njej, minulo že več let. Tovariš Jazbinšek ji je ob tej priliki izročil skromno darilo Okrajnega odbora Zveze borcev Novo mesto, za katerega se je v solzami v očeh iskre-

Novomeška partizanska patrolja je obiskala partizansko vdovo Jožeto Rusova

Celih 14 dni je potreboval v septembru 1938 revizor Zadrudne zveze, da je razvozljaj goljufije in zamotane vknjižbe, razne knjigovodstvene »prenos« in izmišljene postavke, s katerimi je dekan Gnidovec slepil člane žužemberške Hranilnice in posojilnice ter molzel iz revnih suhokranjskih vlagateljv njihove prihranke. Razmere pa so bile take, da je največ, kar je v takratnih razmerah zadrudni revizor iz Ljubljane mogel storiti, bilo to, da je napisal v revizorsko poročilo:

»...poslovanje posojilnice je bilo neodpustno malomarno — z denarjem se je ravvalo kakor s smetmi...«

Ugotovili smo že, da se gospodu dekanu Gnidovcu za njegovo milijonsko tatvino hranilničnega premoženja ni skrivil niti las na glavi! Hladnokrvno je sicer podpisal zadolžnico: gospod je dobro vedel, da ga Zadrudna zveza ne bo izdala. Preveč uslug ji je naredil, predobro je poznal njene skrivnosti in ona njegove. Če si je župnik v St. Petru pri Novem mestu lahko »izposodile iz skrite rezerve v hranilnici 30.195 dinarjev — to je bilo 30. januarja 1935. leta — če je v Kmečki hranilnici in posojilnici v Pišecah po krivdi načelnika zadrudne župnika Toplaka nastal primanjkljaj v znesku 120.000 predvojnih dinarjev, če sta si v Mirni peči kaplan Jožef Poje in poslovodkinja zadrude »kupila« z ukradenim hranilničnim denarjem hišo, v kateri je bila zadruga — čemu bi se bal Zadrudne zveze, revizorja in »neumnih« Suhokranjcev in pa bogobojčih žužemberških vlagateljv vsegamogočni dekan Gnidovec? Predobro je duhovni oče Suhe krajine vedel, da je n. pr. ob smrti župnika Engelberta Berlana v Zagradcu, ki je bil načelnik tankajšnje zadrude, manjkalo 7955 kron, blagajna pa je bila v

Ob razvalinah Žužemberka

KRINKA NEKRONANEGA CESARJA SUHE KRAJINE JE PADLA

(Nadaljevanje)

hranilnih vlog, z odkupovanjem knjižic za nižjo vrednost, s pritiskom na občino, da je z davki pomagala postavljati mogočni farovž, enega največjih v Kranjski deželi! Dekanu Gnidovcu ni bilo dovolj, da je po mili volji šaril s hranilničnim denarjem in ga obračal po svoje v korist cerkve in farovžal za gradnjo žužemberškega farovža je moral prispevati sleherni občani! Pri vsakem litru piva so plačali Suhokranjci za gospodov farovž 50 par, pri vsakem litru alkohola 5 dinarjev in pri vsakem litru vina po 1 dinar. Občutne doklade so v teku let nanesle težke desetstisočake — v predelu, ki je bil in je med najrevnejšimi v Sloveniji! Doklade na direktni davek so znašale od 30 do 70%. Tudi tu se je vsako leto nabralo približno po 100.000 dinarjev — ogromen denar za pasivno, že tako dovolj izmognano Suho krajino. No. Za odplačilo dolgov na farovžu pa je bilo to še premalo.

Da se je klerikalna gospoda rešila velikega dolga, ji je prišla prava agrarna reforma, ki je prizdajala predvsem kneza Auersperga. Pobrali so mu predvsem njive, ki si jih dotlej imeli v namemu razni revni ljudje, nato pa so jih prodajali na dražbah. Kupci so bili seveda petični gospodarji, kot n. pr. Vehovec, Gliha in drugi, ki so z dražbanjem iztrgali revčevim njive. Glavno besedo pri tem je imel čevljar Jože Stupica, desna roka dekana Gnidovca. S pomočjo mahinacij pri vložnih knji-

4 rikalne namene ogromne zneske? Mar niso župniki, kaplani, dekani, župani in načelniki hranilnic podpirali najrazličnejše klerikalne organizacije, telovadna, kulturna, prosvetna in drugače prebarvana klerikalna društva in ustanove? Nič zato, če je bil to denar žuljev slovenskega delovnega človeka — za božjo čast in blagor klerikalcev je bilo vsako sredstvo dovoljeno. Zadrude, to je denar kmetov in delavcev, je nabavljaj cerkvam orglje in zvonove... Gospodje so delili podobice in odpustke, zadrudni načelniki pa nakazila za nikoli vrnjena posojila za zvonove, za darila in podpore. Med velikodušnimi darovalci so bile tudi zadrude, ki so šle pozneje v konkurz — iz katerih jih je spet reševala Zadrudna zveza z denarjem, ki ga je prejemale od države za sanacijo slovenskega zadrudništva... Dvakrat je šlo to »velikodušje« skozi ovek žep slovenskega zadrudnika — delavca in kmeta.

Vse to gospodu Gnidovcu ni bilo neznano. Žužemberk ni smel zaostajati! Če je n. pr. Hranilnica in posojilnica v Zagradcu podarila leta 1931 župni cerkvi 12.100 din, za župnišče pa 13.500 din, če je Hranilnica v Višnji gori izplačala za darilo prvoočhajanec, za napeljava elektrike v kaplanjanc in za podporo zavodu st. Stanislava 3418 din, če je Hranilnica v Šmarjeti »podprla« z denarjem zadrudnikov župno cerkev v letu 1920 z 1.500 din, 1921 z 2.650 din, 1922 z 10.000 din, 1923 s 16.000 din, 1924 z 19.625 din, 1925 s 33.000 din in leta 1926 z 29.000 dinarji, čemu potemtakem ne bi smela žužemberška Hranilnica in posojilnica s svojim premordim vodnikom Gnidovcem podpreti zidave največje farovža na Dolenjskem? Kdo si je upal nasprotovati in izzvati božjo ter Gnidovčovo jezo nad svojo glavo?